

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
INFORMATIKOS IR STATISTIKOS KATEDRA

JOLITA GALECKIENĖ
Elektroninės valdžios administravimas

ES E.PASLAUGŲ PLĖTRA VALSTYBINĖS STATISTIKOS SRITYJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr.,
Arūnas Augustinaitis

Vilnius, 2006

TURINYS

IVADAS	3
1. Pirmas skyrius STATISTIKOS VAIDMUO PASAULYJE	7
1.1. Statistikos funkcijos, uždaviniai ir galimybės	7
1.2. Statistikos organizavimo ir veiklos principai	10
2. Antras skyrius ES E.PASLAUGŲ TAIKYMAS STATISTIKOS SRITYJE	12
2.1. Statistikos organizavimas ir valdymas ES	12
2.1.1. Statistiką reglamentuojantys ES teisės aktai	13
2.2. ES e.paslaugų taikymą nulėmę veiksniai.....	15
2.3. ES e.paslaugų taikymo procesas.....	16
3. Trečias skyrius E.PASLAUGŲ PLĖTRA LIETUVOS STATISTIKOS SISTEMOJE	19
3.1. Lietuvos statistikos organizavimo ir veiklos principai	20
3.1.1. Lietuvos statistiką reglamentuojantys šalies teisės aktai	26
3.2. E.paslaugų taikymas Lietuvos statistikos sistemoje	29
4. Ketvirtas skyrius LYGINAMOJI PASIRINKTŲ ŠALIŲ ANALIZĖ	39
4.1. E.paslaugų diegimo modelis Estijos statistikos tarnyboje.....	39
4.2. E.paslaugų diegimo modelis Latvijos statistikos tarnyboje.....	41
4.3. Palyginamoji Baltijos šalių analizė e.paslaugų diegimo srityje.....	44
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	47
LITERATŪRA	49
SANTRAUKA	53
SUMMARY	54
TERMINŲ ŽODYNAS	55
TERM DICTIONARY	58
PRIEDAI	59

IVADAS

Bendra darbo charakteristika

Elektroninė valdžia pastaruoju metu tapo viena iš sričių, kurios sėkminga plėtra manoma turės didelį poveikį modernizuojant viešąjį valdymą, siekiant viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumo. Šiame procese, svarbu turėti viziją, misiją ir strategiją, bei laiku ir tinkamai reaguoti į kylančius visuomenės poreikius, suprasti naujų informacinių technologijų naudą, informacijos sklaidos reikšmę.

Atsižvelgdami į globalizacijos procesus užsibrėžiame naujus tikslus, suformuluojame naujus uždavinius, kuriame naujas strategijas, bei atitinkamai stengiamės atitikti naujai keliamus reikalavimus, tiek Europos Sąjungos (toliau ES) tiek nacionaliniame lygmenyje.

ES viešųjų elektroninių paslaugų (toliau e.paslaugos) plėtros aktualumas šiame kontekste, teikti visuotinai prieinamas paslaugas piliečiams realaus laiko režime „vieno langelio principu“, suteikiant vartotojams teisę lengvai ir greitai jomis pasinaudoti, bei užtikrinti, kad viešosios paslaugos teikiamos internetu, mažintų piliečių išlaidas, kurios patiriamos naudojantis paslaugomis įprastu būdu.

Statistikos svarba šiame procese - valstybinėms statistiką tvarkančioms institucijoms užtikrinti piliečiams ir verslo atstovams lengvą ir patogią prieigą prie ES ir nacionaliniuose e.valdžios dokumentuose numatytų elektroninių paslaugų statistikos srityje, bei vykdyti įsipareigojimus laiku įgyvendinant numatytus tikslus.

Statistikos srityje tik efektyviai ir produktyviai dirbdami, tobulindami statistikos gamybos procesą, nuolat gerinant statistinių duomenų surinkimo būdus tam panaudojant modernias duomenų rinkimo technologijas, atsižvelgdami į vartotojų poreikius, ir palengvindami darbą respondentams, bei tenkindami kitų suinteresuotų pusių lūkesčius, galime tikėtis gerų rezultatų.

Palyginamosios statistikos pateikimui ES lygiu, buvo sukurta Europos statistikos sistema (toliau ESS). ES lygiu kaupiami statistikos duomenys aktualūs valstybėms. Duomenų surinkimas būtinas, kad gautume, lygintume ir panaudotume rezultatus numatydami tiek ateitį tiek palygindami duomenis su praeitimi.

Siekiant, kad duomenų rinkimas taptų patogesnis ir efektyvesnis Lietuvoje, kaip ir kitose ES valstybėse pradėtos diegti e.paslaugos. Diegiant modernias automatizuotas statistinių duomenų surinkimo, apdorojimo ir platinimo sistemas, siekiama atitikti ne tik ES valstybėms keliamus reikalavimus, bet ir žymiai palengvinti našta respondentams, racionalizuoti statistinę atskaitomybę.

Esamos padėties e.paslaugų teikimo statistikos srityje analizė padės įvertinti šių paslaugų diegimo proceso situaciją valstybinės statistikos srityje. Kadangi Statistikos departamentas prie

Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau Statistikos departamentas) Lietuvoje yra pagrindinė valstybinę statistiką tvarkanti institucija, tad darbe remsimės šios institucijos pavyzdžiais. Palyginamajai analizei naudosime ES šalių statistikos tarnybų patirtį, akcentuodami į e.paslaugų plėtros procesą.

Temos aktualumas

eEurope 2005, Informacinė visuomenė visiems veiksmų plane, ES valstybėms buvo išdėstyti svarbiausi informacinės visuomenės plėtros reikalavimai. Šis planas yra ir sudėtinė Lisabonos strategijos dalis, kuriuo siekiama iki 2010 m. ES paversti konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis pagrįsta ekonomika su išaugusiu užimtumu ir tvirtėne socialine sanglauda. *eEuropos veiksmų planas* apima dvi tarpusavyje susijusias veiksmų grupes: pirmajai veiksmų grupei priskirtos paslaugos (elektroninės viešosios paslaugos ir e-verslas), antrajai - infrastruktūros ir apsaugos veiksmai.

Į verslą orientuotuose e-vyriausybės veiksmuose numatytas duomenų pateikimas elektroniniu būdu statistikos tarnyboms. Statistikos srityje pastaraisiais metais kaip tik daug dėmesio skiriama e.paslaugų diegimui.

Tema aktuali nagrinėjant ES šalių įsipareigojimų vykdymą ir vertinant e.paslaugų plėtros verslui tendencijas, būtinumą ir naudą statistikos srityje. Vertinsime kaip paslauga - statistinių duomenų teikimas statistikos tarnyboms, atitinka e.paslaugų perkėlimo į internetą trečiąjį brandos lygį, nes ketvirtu lygiu ši e.paslauga neteikiama.

Darbo objektas

E.paslaugos, teikiamos valstybinę statistiką organizuojančiose institucijose. Darbe remsimės Lietuvos ir užsienio šalių mokslinėmis publikacijomis, susijusiomis su viešuoju administravimu, e-valdžia, statistikos mokslu, įvairiais šiais klausimais diskutuojančiais periodiniais leidiniais, taip pat Lietuvos Respublikos ir ES teisės aktais.

Lietuvos statistikos veikla e.paslaugų teikimo srityje pristatoma remiantis Statistikos departamento oficialiame tinklapyje pateikta informacija, teisės aktais, šios įstaigos planavimo ir veiklos dokumentais, leidiniais, įstaigos atstovų oficialiais pranešimais spaudai, bei kitais susijusiais straipsniais.

Darbo tikslas

Atlikti e.paslaugų plėtros proceso valstybinės statistikos srityje tyrimą, identifikuoti proceso metu kylančias problemas, rasti jų sprendimo būdus.

Suformuluota problema iškelia tokias užduotis:

1. Atskleisti perėjimo nuo įprastų paslaugų prie e.paslaugų statistikos srityje priežastis.
2. Išanalizuoti ir įvertinti e.paslaugų plėtros procesą statistikos srityje ES šalyse.

3. Parengti bei pagrįsti e.paslaugų valstybinės statistikos srityje esamos padėties tyrimo metodiką ir atlikti anketines apklausas.

4. Įvertinti e.paslaugų įgyvendinimo lygį valstybinės statistikos srityje.

Hipotezės

Lietuvos statistikos sistemos teikiamų e.paslaugų modernizavimas užtikrins efektyvesnį statistikos gamybos procesą: pagerės paslaugų kokybė, sumažės statistinės atskaitomybės našta respondentams, bus užtikrintas statistinių duomenų konfidencialumas, pagerės surenkamų statistinių duomenų kokybė, sumažės klaidų tikimybė renkant statistinius duomenis, gerėja statistinių duomenų apsauga.

Apklausos metu siekime išsiaiškinti, kaip respondentai vertina e.paslaugų teikimo procesą, su kokiomis problemomis susiduria, ar jaučia būdami respondентаis mažėjančią statistinės atskaitomybės našta.

Tyrimo metodai

Norėdami išspręsti iškeltas užduotis, bei įrodyti hipotezes, naudosimės dokumentų analizės metodu, lyginamąja analize, anketine apklausa, spaudos apžvalga, organizacijos vidinių dokumentų analize, situacijos analizė, kiekybiniu statistiniu metodu.

Darbo struktūra

Darbas suskirstytas į skyrius ir poskyrius. Darbo pabaigoje pateiktos išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas. Taip pat santrauka ir terminų žodynas lietuvių ir anglų kalbomis. Priedai pridedami.

Pirmame skyriuje aptariamas statistikos vaidmuo besikeičiančiame pasaulyje, jos funkcijos ir uždaviniai, organizavimo bei veiklos principai. Pirmiausiai, supažindinama su svarbiausiomis sąvokomis, bei pagrindiniais statistikos uždaviniais ir galimybėmis. Toliau apibrėžiamos pagrindinės statistikos funkcijos. Galiausiai, išskiriami pagrindiniai statistikos organizavimo bei veiklos principai bei juos formuojantys veiksniai.

Antrame skyriuje aptariami e.paslaugų atsiradimą statistikos srityje lėmę veiksniai. Supažindinama su ES šalių praktika teikiant e.paslaugas, bei įgyvendinant ES iškeltus uždavinius e.paslaugų teikimo srityje. Remiantis Europos Komisijos užsakymu eEuropos programos rėmuose Cap Gemini Ernst & Young kompanijos atliktais tyrimais palyginamas e.paslaugų teikimo progresas ES šalyse pasirinktais metais.

Trečiame skyriuje pateikiamas Lietuvos statistikos sistemos darbo organizavimo bei veiklos principų aptarimas teikiant e.paslaugas. Pateikiama ir pagrindžiama praktinės darbo dalies metodika. Pradžioje iškeliami tyrimo tikslai ir hipotezės. Remiantis teorinėmis prielaidomis, suformuojamas teorinis respondentų požiūrio į taikomas naujoves susijusias su

e.paslaugų atsiradimu, tyrimo modelis. Toliau pristatomos ir pagrindžiamos apklausos anketos, pateikiama tyrimo rezultatų analizė, bei bendras tyrimo įvertinimas.

Ketvirtame skyriuje pateikiamas Baltijos šalių palyginimas teikiant e.paslaugas. Aptariami Estijos, Latvijos ir Lietuvos statistikos tarnybų pasiekimai diegiant e.paslaugas valstybinės statistikos srityje. Galiausiai remiantis visa nagrinėta medžiaga, atliktų tyrimų duomenimis, bei pirminiais atliktos apklausos duomenimis, ir antriniais organizacijos vidaus dokumentais, pabaigoje pateikiamas bendras ES e.paslaugų plėtros valstybinės statistikos srityje įvertinimas, numatomos tolimesnės e.paslaugų teikimo plėtros bei modernizavimo galimybės.

Rašant darbą papildomai naudingos medžiagos pateikė Statistikos departamento, Europos reikalų ir tarptautinio bendradarbiavimo skyriaus vedėja D. Norkevičienė, išplatinti apklausos anketas padėjo draugai bei pažįstami dirbantys privačiose įmonėse, ir būtent teikiantys statistinius duomenis Statistikos departamentui.

1. Pirmas skyrius STATISTIKOS VAIDMUO PASAULYJE

Kalbant apie e.paslaugų plėtros procesą, pirmiausia svarbu supažinti su statistikos vaidmeniu, jai priskirtomis funkcijomis ir uždaviniais, nustatytais organizavimo ir veiklos principais, bei procesais įtakojusiais veiksmus modernizuojant gyventojams ir verslui teikiamas paslaugas statistikos srityje į e - paslaugas.

„*Statistika* yra mokslas, tiriantis masinių visuomeninių ar gamtos reiškinių kiekybinius aspektus kartu su tų reiškinių kiekybiniu turiniu ir siekiantis atskleisti tų reiškinių visumos bendrąsias savybes. Statistika taip pat vadinamas kiekybinių duomenų rinkimas, apdorojimas ir analizė. Statistika taip pat gali reikšti reiškinių ir procesų kiekybinių duomenų visumą.

Skelbiant statistinius duomenis apie įvairius ekonominio ar socialinio gyvenimo sričių rodiklius priimta informaciją grupuoti į 9 temas pagal Eurostato taikomą skirstymą:

- Regioninė statistika;
- Bendroji statistika;
- Ūkis ir finansai;
- Gyventojai ir socialinė statistika;
- Verslo statistika
- Žemės ūkis;
- Užsienio prekyba;
- Transportas ir ryšiai;
- Aplinkosauga ir energetika;
- Mokslas ir technologijos.“ [34]

Atsižvelgiant į statistinę sritį, rodikliai gali būti skelbiami metiniai, ketvirtiniai ir mėnesiniai, bei išreikšti įvairiais dydžiais. „Informacijos rinkimo aspektu svarbiausi duomenų šaltiniai yra atskaitomybės formos, surašymas bei specialūs tyrimai, registrai ir kt.“ [14]

1.1. Statistikos funkcijos, uždaviniai ir galimybės

Visame pasaulyje statistikos vaidmuo atlieka vienodas funkcijas. Ieškodami reiškinių dėsningumų, remiamės statistika, skaičiuodami prognozes, remiamės statistika, valdome, taip pat dažnai remiamės statistika, tyrinėjame socialinę, ekonominę raidą, vėlgi nagrinėjame statistiką, ir dar daugybė kitų reiškinių bei procesų, kuriuos įtakoja statistinių duomenų analizė.

„Europoje veikianti Europos Sąjungos statistikos tarnyba **Eurostat** yra atsakinga už statistinių duomenų apie įvairias veiklos sritis, Europos Sąjungą (ES) ir jos partnerius teikimą. *Eurostat* reguliariai skelbia statistinius duomenis apie Europos įmones. ...Kai kurios tarptautinės organizacijos taip pat skelbia vertingą statistinę informaciją apie įvairius rodiklius, atspindinčius įmonių veiklą: Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD), Pasaulio bankas ir Tarptautinis valiutos fondas (IMF) skelbia duomenis leidinyje „Pasaulio ekonomikos apžvalga“, kuris yra išleidžiamas kas pusę metų.“ [28]

Įvairių vartotojų poreikiams užtikrinti, visame pasaulyje surenkami dideli kiekiai statistinės informacijos. Surinktų duomenų apdorojimui kuriamos įvairios programos, pasitelkiamos sparčiai besikeičiančios informacinės technologijos, taip pat dalinamasi su šalimis geriausia patirtimi, ko paskirtis kiek įmanoma palengvinti tiek statistinės informacijos rengėjų, tiek apklausėjų ir respondentų darbą.

Visame pasaulyje vyksta tarptautinės konferencijos, simpoziumai, seminarai, mokymai, konsultacijos, susitikimai ir kitos priemonės, kurių metu aptariami statistikai aktualūs klausimai, dalinamasi gerąja praktika, šalių patirtimi, naujovėmis, jų pritaikymu statistikoje. Eurostato interneto tinklapyje skelbiami metiniai Komitetų, bei įvairių darbo grupių nagrinėjamais statistikos klausimais sąrašai, ir numatomų susitikimų kalendorius. Statistikos institucijų atstovai ir kitos suinteresuotos institucijos dalyvauja Jungtinėse Amerikos Valstijose organizuojamuose metiniuose susitikimuose statistikos klausimais, taip pat Europos Komisija organizuoja DGINS (Statistikos institucijų generalinių direktorių susitikimai) kasmetines konferencijas, Eurostatas organizuoja kasmetinius CEIES (Europos patariamasis komitetas statistikos informacijos klausimais Ekonominėje ir Socialinėje sferose) susitikimus, kurių metu pasidalinama šalių patirtimi, pristatomi naujausi pasiekimai, aptariami kiti statistikai aktualūs klausimai. Kuriamos įvairios asociacijos, komitetai, specialiosios darbo grupės, darbo grupės kuriose dirba įvairių sričių statistikos specialistai, kurie be kitų svarbių šioje srityje užduočių ir tikslų, nuolat ieško galimybių tobulinti statistinių duomenų rengimo procesą, pritaikant jį esamoms sąlygoms ir pasinaudojant IT teikiamomis galimybėmis. Informacinės technologijos - viena iš priemonių galinčių padėti institucijoms kelti savo veiklos efektyvumą ir rezultatyvumą renkant, apdorojant bei platinant statistinius duomenis.

Valstybėje statistika atlieka šias funkcijas:

1. Pažintinė funkcija. Statistinis tyrimo principas padeda atskleisti ir nustatyti reiškinių santykius, dėsningumus, kitimo tendencijas tada, kai kiti metodai nepajėgūs to padaryti. Taigi, statistika apibendrintai gali pasakyti, kas vyksta valstybėje, kokie yra susiklostę santykiai, proporcijos bei ryšiai ir kaip jie kinta. Visa tai sudaro prognozių skaičiavimų, reikalingų valdymo sprendimams priimti, bazę.

2. Valdymo funkcija. Ji seka iš pažintinės funkcijos. Šią funkciją lemia statistinės informacijos poreikis vyriausybės, ministerijų, savivaldybių, firmų sprendimams priimti, įstatymų leidybai. Statistinis valstybės ekonominės, socialinės bei demografinės būklės įvertinimas parodo, ar reikia naujų įstatymų, ar reikia keisti galiojančius.

Be statistinių tyrimų ir atitinkamos informacijos neįsivaizduojama bankų, draudimo kompanijų, masinio aptarnavimo įstaigų ir įmonių veikla. Visur, kur yra tam tikras neapibrėžtumas, be statistinės informacijos negali būti priimami racionalūs ir efektyvūs sprendimai.

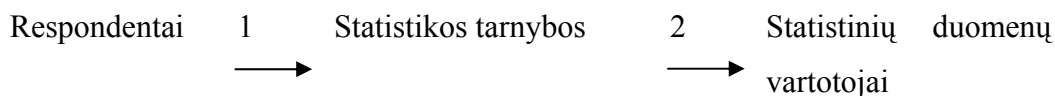
3. Viešumo funkcija. Ji rodo, kad valstybėje turi būti sudarytos sąlygos kiekvienam šalies piliečiui susipažinti su ekonomine ir socialine raida. Demokratinėje visuomenėje, kurioje statistika yra labiausiai nepriklausoma, sudarytos informacinės prielaidos valstybės institucijų veiklai vertinti. Valstybės statistinė sistema sudaro tokias sąlygas periodiškai publikuodama statistinius duomenis apie visas svarbiausias valstybės gyvenimo sritis.

Valstybės statistikos institucijoje paprastai yra informacijos tarnyba. Ji ne tik platina statistinius leidinius, bet taip pat teikia asmenims bei organizacijoms statistinę informaciją. Rinkos ūkyje statistinė informacija tampa preke ir už ją reikia mokėti.

Ekonomiškai išsivysčiusių šalių statistikos tarnybos yra sukūrusios duomenų ir metodų bankus, kaip šalies informacinės sistemos pagrindą. Esant automatizuotiems registrams, žemėlapiams, duomenų bazėms, gerokai palengvinamas ir pagerinamas šalies valdymas, o kartu ir plačiai įgyvendinama viešumo funkcija.

Taip pat atliekamos ir kitos funkcijos.

Statistikos tarnybos atlieka ir tarpininko rolę. Ją galime pavaizduoti taip (1 pav.):

Rodyklės 1 ir 2 rodo perduodamos informacijos kryptį.

¹ Mikro duomenys apie "vienetą" – asmenį, įmonę, apie ekonominę padėtį ir kiti. Šių duomenų gavimas ir yra tyrimo tikslas. Paprastai duomenų gavimui naudojami klausimynai, anketos.

² Šiuo atveju kalbama apie agreguotus duomenis, kurie pateikiami lentelių, grafikų pavidalu. Tai duomenis apie visos pramonės šakos įmones, rajono gyventojus, tai makro duomenys.

1 pav. Statistikos - tarpininko rolė

Pagrindiniai statistikos uždaviniai ir galimybės:

- įgyvendinti bendrą valstybės politiką statistikos metodologijos ir organizavimo srityse;
- organizuoti kartu su kitomis oficialiąją statistiką tvarkančiomis įstaigomis oficialiąją statistiką;
- rinkti, apdoroti, apibendrinti ir analizuoti statistinius duomenis, rengti, teikti ir skelbti statistinę informaciją apie ekonominius, demografinius procesus, socialinius veiksnius, visuomeninius ir aplinkos pokyčius;
- užtikrinti statistinės informacijos objektyvumą, patikimumą, palyginamumą ir viešumą bei kiti.

Statistika atlieka daugybę uždavinių susijusių tiek su statistinės informacijos rinkimo organizavimu, tiek su statistinės informacijos parengimu, bei statistinės informacijos apdorojimu ir platinimu, statistinių registrų rengimu. Statistiką tvarkančios institucijos taip pat sudaro rodiklių parengimo metodikas, įgyvendina priemones, numatytas Eurostato bei kitų tarptautinių organizacijų susitarimuose, bei nacionaliniuose dokumentuose. Diegia su statistika susijusius naujus standartus, prisideda prie tarptautinių statistikos organizacijų programų įgyvendinimo, ir, be abejo, kuria statistikos informacinę sistemą, įgyvendina technologines ir technines priemones, kurios padėtų užtikrinti statistinių duomenų ir informacijos apsaugą bei konfidencialumą.

ES ir nacionaliniu lygmeniu sudaryti informacinės visuomenės plėtros veiksmų planai, bei sparčiai besikeičiančios informacinės technologijos, skatina statistikos tarnybas nuolat tobulinti statistinį procesą. Kuriamos naujos informacijos pateikimo, apdorojimo bei gavimo elektroninės sistemos, kurios, suteikia vartotojams pasirinkimo galimybę daugeliu paslaugų pasinaudoti elektroninėje erdvėje, paliekant ir iki tol egzistavusius paslaugų teikimo - gavimo būdus. Statistikos tarnybos suteikia vartotojams informacijos prieinamumą (gavimą ir siuntimą) elektroniniu būdu. Antrajame skyriuje plačiau panagrinėsime, kaip šios galimybės jau keleri metai taikomos ES šalių statistiką tvarkančiose institucijose, ir kokie atliktų tyrimų rezultatai.

1.2. Statistikos organizavimo ir veiklos principai

Informacinės visuomenės keliama reikalavimai ir normos, tai būtinybė, ir paskata tolimesnei ES statistikos tarnybų raidai. Nauji reikalavimai iškėlė uždavinius statistikos tarnyboms jų veikloje taikyti naujas informacines technologijas gerinant statistinį procesą, skiriant didelį dėmesį e.paslaugų modernizavimui darbe su respondentais, statistinės informacijos vartotojais, bei kitomis suinteresuotomis pusėmis.

Pagrindiniai valstybės statistikos organizavimo ir darbo principai suformuluoti Statistikų profesiniame kodekse (Tarptautinis statistikos institutas, 1985). Statistinių duomenų

apsaugą ir jų identifikavimą reglamentuoja duomenų apsaugos įstatymas. Kaip ir kiekvienoje šalyje taip ir Lietuvoje statistikos organizavimą reglamentuoja statistikos įstatymas.

Statistiką valstybėse organizuoja valstybinės ir nevalstybinės įstaigos, taip gaunama oficialioji ir neoficialioji statistika.

Valstybės statistiką tvarko įvairių lygių statistikos tarnybos. Kaip ir Lietuvoje, taip ir kitose valstybėse statistinės informacijos srautas yra panašiai organizuotas. Dažniausiai tai dalykiškai nepriklausoma institucija, atsakinga šalies parlamentui. Ji įvairiose šalyse kitaip vadinama: Cenzų biuras (JAV), Federalinės statistikos tarnyba (Vokietijoje), Nacionalinės statistikos institutas (Prancūzijoje), Centrinė statistikos valdyba (Lenkijoje), Valstybinis statistikos komitetas (Rusijoje). Pasaulyje be pagrindinių valstybės statistiką tvarkančių institucijų, statistiką tvarko bei nagrinėja ir kitos asociacijos, institutai ir grupės, statistines paslaugas teikiančios tarnybos. Lietuvoje Statistikos departamentas pateikia 51 nuorodą į užsienio šalių statistiką tvarkančių institucijų tinklapius ir 15 tarptautinių organizacijų tvarkančių statistiką institucijų tinklapius, žinoma, jų yra kur kas daugiau.

Naujų statistinių rodiklių rinkimas, naujų tyrimų atlikimas, įpareigoja statistikos institucijas kelti naujus uždavinius, peržiūrėti esamas metodologijas, keisti jas ir pritaikyti naujas, atitinkančias tiek naujus reikalavimus, tiek tarptautinius standartus, bei taikyti naujas technologijas ir naujas duomenų valdymo sistemas.

Balanso išlaikymas tarp augančių vartotojų poreikių ir naujų reikalavimų statistinės informacijos srityje, įpareigoja statistines paslaugas teikiančias tarnybas dirbti efektyviai ir operatyviai, kiek įmanoma išnaudojant naujas informacinių technologijų teikiamas galimybes šioje srityje.

Laikantis šių nuostatų, statistikos tarnybos statistinių duomenų rinkimo, apdorojimo ir platinimo procesą stengiasi modernizuoti taikydamos modernius informacinius technologinius sprendimus. Šio proceso eigoje statistikos tarnybos reformuoja duomenų rinkimo sistemas, siūlydamos respondentams sprendimą, statistinius duomenis teikti moderniu būdu – realaus laiko režime (toliau online). Šie nauji statistikos organizavimo ir veiklos principai iššūkis įgyvendinant dar neišnaudotas galimybes.

Vienas iš svarbiausių statistikos reikalavimų - naštos mažinimas respondentams, susijęs su statistinių duomenų teikėjais, įmonėmis, teikiančiomis duomenis statistikos tarnyboms. Statistikos tarnybos stengiasi padėti įmonėms taupyti ir laiką ir pinigus, o taip pat palengvinti statistinės informacijos surinkėjų, apdorotojų ir platintojų darbą, nuolat tobulindamos paminėtus procesus. Pastaraisiais metais ne viena statistikos tarnyba perėjo prie daug modernesnio, automatizuoto duomenų rinkimo, apdorojimo ir platinimo. Dauguma statistinių tarnybų pažymi, jog atlikti bandomieji naujųjų programų, elektroniniam duomenų rinkimui, apdorojimui ir

platinimui, testai šioje srityje davė gerų rezultatų, įmonės išreiškė susidomėjimą naujomis pasiūlytomis programomis, tad statistikos tarnybos, kaip bus matyti iš vėliau pateiktų atliktų tyrimų rezultatų gana sėkmingai įgyvendina naujus informacinės visuomenės iškeltus uždavinius statistikos srityje diegiant e.paslaugas.

2. Antras skyrius ES E.PASLAUGŲ TAIKYMAS STATISTIKOS SRITYJE

ES e.paslaugų atsiradimą, bei jų taikymą lėmusius veiksnius apžvelgsime remdamiesi tyrimais apie ES šalių praktiką teikiant e.paslaugas statistikos srityje. Panagrinėsime kaip ES šalys įgyvendina ES iškeltus uždavinius. Kadangi ne visose šalyse statistinių duomenų rinkimo, apdorojimo bei platinimo funkcijas atlieka valstybinės statistiką tvarkančios institucijos, tai remdamiesi Europos Komisijos užsakymu eEuropos programos rėmuose Cap Gemini Ernst & Young kompanijos atliktais tyrimais palyginsime e.paslaugų teikimo procesą ES šalyse kurios dalyvavo šiuose tyrimuose. Palyginimui pasirinkome 2002, 2004 ir 2006 metus.

Taip pat aptarsime statistikos valdymo ir organizavimo principus ES, bei statistiką reglamentuojančius ES teisės aktus.

2.1. Statistikos organizavimas ir valdymas ES

Visų ES valstybių narių sutikimu nacionaliniai statistikos institutai 2005 m. vasario 24 d. vienbalsiai pritarė Europos statistikos praktikos kodekso priėmimui. Nors kodeksas tai tik savireguliacijos priemonė, jis paremtas 15 principų, valstybinėms ir bendruomeninėms statistikos administracijoms, kurie turėtų būti taikomi rengiant Bendrijos statistinius duomenis. Kodeksas rekomendacinio pobūdžio, tačiau statistikos proceso gerinimui jo taikymas turi didelę reikšmę. Kodekse keliamas dvejopas tikslas: didinti pasitikėjimą statistikos institucijomis siūlant konkrečias institucines ir organizacines priemones, ir gerinti jų rengiamų bei platinamų principų, metodų ir praktikos taikymą visose Europos oficialius statistinius duomenis rengiančiose institucijose.

Principai suskirstyti į 3 dalis, kurių kiekvienai priskiriama dalis principų:

- I. Reglamentuoja institucinę aplinką
 1. Profesinis nepriklausomumas
 2. Įgaliojimas rinkti statistinius duomenis
 3. Išteklių adekvatumas
 4. Įsipareigojimas dėl kokybės
 5. Statistinių duomenų konfidencialumas

6. Nešališkumas ir objektyvumas
- II. Reglamentuoja statistinių duomenų rengimo procesus
 7. Tinkama metodika
 8. Tinkamos statistinės procedūros
 9. Neperdėta našta respondentams
 10. Sąnaudų efektyvumas
- III. Reglamentuoja statistinių duomenų platinimą
 11. Reikalingumas
 12. Tikslumas ir patikimumas
 13. Savalaikiškumas ir punctualumas
 14. Suderinamumas ir palyginamumas
 15. Prieinamumas ir aiškumas

Statistikos institucijos teikdamos naujas ES e.paslaugas statistikos srityje neabejotinai turėtų didesnę dėmesį skirti ir atsižvelgti į II bloko principus, kurie aiškiai parodo rekomenduotinas kryptis statistinio proceso metu renkant, apdorojant bei platinant statistinius duomenis.

Statistinio proceso metu tinkamų statistinių procedūrų parinkimas, ne per didelė našta respondentams ir efektyvus išteklių panaudojimas, vieni iš svarbių faktorių susijusių su naujų e.paslaugų diegimu.

Statistinio proceso gerinimui, ES dokumentuose iš numatytų įdiegti 20 viešųjų paslaugų (14 gyventojams ir 6 verslui), viena iš jų ir buvo *duomenų teikimas statistikos tarnyboms*. Įgyvendindamos ES iškeltus uždavinius, valstybės narės, kurioms ši paslauga yra aktuali, vykdo uždavinius susijusius su šios naujos e.paslaugos diegimu. Ir vieną iš prioritetų šioje srityje išskiria - gerinti statistikos rengimo procesą siekiant statistikos rezultatų kokybės.

2.1.1. Statistiką reglamentuojantys ES teisės aktai

Tiek statistikos procesas, tiek ir statistinio proceso gerinimas reglamentuojami ES ir nacionaliniu lygmeniu. Apžvelgsime ES teisės aktus reglamentuojančius nagrinėjamą sritį statistikoje.

1997 m. vasario 17 d. Tarybos Reglamento Nr. 322/97 dėl Statistikos bendrųjų „Statistikos įstatymas“, 3 dalies, 10 straipsnis, nustato Bendrijos statistikos rengimo principus „Etikos ir profesionalumo požiūriu siekiant užtikrinti kuo geresnę kokybę, Bendrijos statistiniams duomenims taikomi bešališkumo, patikimumo, tinkamumo, ekonominio efektyvumo, statistinių duomenų konfidencialumo ir skaidrumo principai“...“ekonominis

efektyvumas“ – tai tinkamiausiais visų prieinamų išteklių naudojimas ir respondentams tenkančių prievolių mažinimas. Rengiant statistinius duomenis atliktas darbas ir patirtos išlaidos turėtų atitikti siekiamų rezultatų/naudos reikšmingumą.“ [14]

2002 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo Nr. 2367/2002/EB dėl 2003-2007 m. Bendrijos statistikos programos, 8 punkte siūloma atsižvelgti į respondentams tenkančią naštą. 2 straipsnyje išdėstyta, jog programa orientuota ne tik į svarbiausius Bendrijos politikos prioritetus, o taip pat „... Joje atsižvelgiama į būtinumą nuolat peržiūrėti statistikos prioritetus ir į parengtos statistikos poreikį siekiant geriausiai naudoti turimus išteklius ir kiek galima mažinti respondentams tenkančią naštą.“ [16]

To paties Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo I priede išdėstytoje penkerių metų statistikos programoje vienas iš svarbiausių prioritetų nurodytas technologinės infrastruktūros plėtojimas. „Komisijos ir valstybių narių lygmeniu bus siekiama užtikrinti didesnę našumą, respondentų naštos mažinimą ir lengvesnę priėmimą prie statistinės informacijos vartotojams“. [16] Dalyje Moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra, Mokslo ir technologijų bei inovacijų statistika, pabrėžiama, kad „...technologijos atveria naujas duomenų rinkimo ir statistikos platinimo galimybes. Tuo pat metu respondentai (įmonės ir asmenys) skundžiasi dėl atskaitomybės naštos ir prašo ją mažinti labiau automatizuojant ir geriau naudojant esamą informaciją. Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla statistikos srityje turi svarbią europinę dimensiją, nes statistikos rengimas yra iš esmės tarptautinio pobūdžio veikla, kadangi tik nedaugelis valstybių narių galėtų jos imtis savarankiškai. Turint omenyje dar ir nuolat pabrėžiamą rengiamos statistikos ekonomiškumo analizę, Europos statistikos rengimui tai kelia naujus reikalavimus. Dėl to Europos oficialiosios statistikos specialistai turi persvarstyti šiandien besiplečiančiam reiškiniui diapazonui taikomas statistikos rinkimo ir sudarymo procedūras.“ [16]

Apibendrinami galėtume pasakyti, kad ši 2003-2007 m. Bendrijos statistikos programa yra orientuota į šias pagrindines sritis:

- „- oficialiosios statistikos naujoms priemonėms ir metodams kurti,
- geriau konceptualizuoti ir rengti statistiką naujai atsirandantiems socio-ekonominiams reiškiniams matuoti,
- technologijas ir naujoves perkelti į Europos statistikos sistemą,
- gerinti statistikos rengimo proceso ir statistikos rezultatų kokybę.“ [16]

2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 808/2004 dėl informacinės visuomenės Bendrijos statistikos, yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse. Šio reglamento tikslas – sukurti informacinės visuomenės Bendrijos statistinių duomenų sistemiško rengimo bendrą sistemą. Reglamentas buvo priimtas atsižvelgiant

į 2000 m. kovo mėn. Lisabonoje išskeltus tikslus - Europai per dešimt metų tapti konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, e-Europos veiklos planus, kitas svarbias priemones, bei „...“(8) Dėl greitai besikeičiančio informacinės visuomenės srities pobūdžio reikia, kad rengiami statistiniai duomenys būtų pritaikyti prie pokyčių. Tai gali būti pasiekta sukuriant nustatytos trukmės modulius ir leidžiant įgyvendinimo priemonėmis daryti pakeitimus, atsižvelgiant į valstybių narių išteklius ir našą respondentams, technines ir metodines galimybes ir rezultatų patikimumą.“ [15] Šio reglamento taikymo sritis: rengiami statistiniai duomenys. Šiuo atžvilgiu elektroninis statistinių duomenų surinkimas yra viena iš priemonių turinčių užtikrinti naštos respondentams mažinimą, užtikrinti statistinių duomenų kokybę bei konfidencialumą.

Tai pagrindiniai ES teisiniai aktai kuriais ES valstybių statistikos tarnybos vadovaujasi savo darbe. E.paslaugų teikimas numatytas kituose ES dokumentuose, kuriuos aptarsime sekančiame skyriuje.

2.2. ES e.paslaugų taikymą nulėmę veiksniai

Jau eEuropos 2002 veiksmų plane, kuris yra kaip Lisabonos strategijos dalis, šalims narėms buvo numatyta, kad iki 2003 m. šalys turi užtikrinti elektroninį priejimą prie visų pagrindinių viešųjų paslaugų. eEuropos 2005 veiksmų planas buvo eEuropos 2002 veiksmų plano tęsinys, kuriame pagrindiniai tikslai buvo modernizuoti online teikiamas e.paslaugas, it tai pasiekti iki 2005 m.

eEuropos 2002 m. ir eEuropos 2005 m. veiksmų planuose buvo numatyti veiksmai, atsižvelgiant į Lisabonos 2010 strategijoje numatytus tikslus, ir Tarybos nutarime e-valdžios sektoriuje išskirta 20 online viešųjų paslaugų.

Įgyvendinant Lisabonos strategijoje numatytas priemones, šalių narių vienas iš įsipareigojimų tai statistinės atskaitomybės naštos respondentams (įmonėms) mažinimas. Viena iš priemonių vykdyti šį įsipareigojimą – naujos e.paslaugos įdiegimas – duomenų teikimas statistikos tarnyboms.

Statistinių duomenų teikimas statistikos tarnyboms galimas tik 3 lygiu (pagal ES dokumentus 3 lygis tai: dvikryptis interaktyvumas, kai iš valdymo institucijos interneto svetainės gaunamos formos, įvairios anketos, kurias galima užpildyti identifikuojant save; Lietuvos el. valdžios koncepcijoje 3 lygis apibūdinamas kaip dalinis interaktyvumas, kai paslaugos turinys atitinka ES dokumentuose numatytą paslaugos turinį).

ES programiniuose dokumentuose numatyta teikti viešąsias paslaugas verslo subjektams naudojant informacines ryšio technologijas.

Kadangi oficialiąją statistiką Lietuvoje tvarko Statistikos departamentas, tai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių plane Statistikos departamentas kaip atsakinga institucija išsipareigojo įvykdyti jam priskirtas priemones, numatytais terminais: priimti verslo statistikos tyrimų duomenis ir sudaryti sąlygas vartotojams gauti statistikos leidinius elektronine forma. 2006 metų II ketvirtyje buvo numatyta parengti Integruotos statistikos informacinės sistemos techninį projektą, 2007 metų IV ketvirtyje visas Statistikos departamento viešąsias paslaugas teikti naudojant IRT; taip pat įvykdyti investicijų projektą „Integruotos statistikos informacinės sistemos sukūrimas“ – sukurti integruotą statistikos informacinę sistemą, viešųjų paslaugų perkėlimo į internetą 3-uoju brandos lygiu. Taip pat . 2006 metų II ketvirtyje numatė pertvarkyti Statistikos departamento elektroninį bibliotekos katalogą „...į elektroninę biblioteką, kurioje gyventojai ir verslo subjektai ras visus elektronine forma rengiamus leidinius“ [1]. Šią paslaugą teikiant viešųjų paslaugų perkėlimo į internetą 4-uoju brandos lygiu.

Visos ES šalys, kurios statistinius duomenis renka iš verslo subjektų (išskyrus tas, kurios statistinius duomenis automatiškai renka iš administracinių šaltinių, tai Islandija, Norvegija, Švedija ir Jungtinė Karalystė) savo veikloje siekia įgyvendinti Lisabonos strategijoje iškeltus uždavinius informacinės visuomenės plėtros kontekste, diegdamos e.paslaugas statistikos srityje. Platesnė analizė pateikta sekančiame poskyryje.

2.3. ES e.paslaugų taikymo procesas

ES e.paslaugų taikymo eigą statistikos srityje puikiai iliustruoja Europos Komisijos užsakymu eEuropos programos rėmuose, Cap Gemini Ernst & Young kompanijos atlikti tyrimai „Online availability of public services: How does Europe progress?“. Tyrimų pagrindinė užduotis buvo įvertinti Europos progresą teikiant e.paslaugas gyventojams ir verslui online. Palyginimui pasirinkome 2002, 2004 ir 2006 metais atliktų tyrimų duomenis.

2002 m. spalio mėn. Europos Komisijos užsakymu Cap Gemini Ernst & Young kompanija atliko trečiąjį tyrimą e-valdžios progreso Europoje. Tyrime dalyvavo: 15 ES šalių narių bei Norvegija ir Islandija. Prie tyrimo prisijungė ir Šveicarija. Paminėsiu, kad Lietuva dėl suprantamų priežasčių šiame tyrime dar nedalyvavo (Lietuva dar nebuvo ES narė). Viena iš užduočių buvo identifikuoti geriausias šalių praktikas, kas leistų paskatinti e-valdžios progresą.

Tyrimas parodė, kad - *Registravimo klasteris: duomenų teikimas statistikos tarnyboms, naujų įmonių registravimas, gyvenamosios vietos deklaracijos, gimimo ir mirties liudijimai, transporto priemonių registravimas*, užima antrą vietą lyginant su kitais trim klasteriais: *Pajamų*

(įplaukų) generavimo klasteris, Įmokų grąžinimo klasteris, Leidimai ir licencijos. O statistinių duomenų teikimas statistikos tarnyboms, registravimo klasteryje užima pirmaujančią poziciją net 79 % iš 100 % galimų (2002 m. spalio mėn. duomenys). Palyginimui buvo pateikti duomenys 2001 m. spalio mėn. – tik 56 % ir 2002 m. balandžio mėn. 74 %. Reikia paminėti, kad Švedija buvo užfiksuota kaip 100 % pažengusi šalis visų paslaugų teikimo atžvilgiu šiame klasteryje (išskyrus statistinių duomenų teikimą). Taip pat gera pažanga užfiksuota Suomijoje ir Danijoje atitinkamai 83 % ir 77 %. Pastaba, kad ne visose šalyse statistiniai duomenys renkami iš verslo subjektų, arba nacionalinės statistikos tarnybos statistinius duomenis automatiškai renka iš administracinių šaltinių. Taip yra Islandijoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Taigi ir duomenų apie šias šalis tyrimas nepateikia.

Lygindami 2001 m. spalio mėn., 2002 m. balandžio mėn. ir 2002 m. balandžio mėn. duomenis, matome šiuos rezultatus: lyginamaisiais periodais 100 % 3 lygį (dvikryptis interaktyvumas, kai iš valdymo institucijos interneto svetainės gaunamos formos, įvairios anketos, kurias galima užpildyti identifikuojant save) atitiko tik šios tyrime dalyvavusios šalys: Austrija, Suomija, Vokietija, Airija, Norvegija, Ispanija. Belgija ir Prancūzija 100 % atitiko tik nuo 2002 m. spalio mėn. (2001 m. duomenų nėra), Danija - 100 % tik nuo 2002 m. spalio mėn., (kitais lyginamaisiais periodais apie 65 %), Liuksemburgas 65 % nuo 2002 m. spalio mėn., (2002 m. balandžio mėn. apie 35 %, 2001 m. duomenų nėra), Graikija ir Italija apie 35 % lyginamaisiais periodais, Šveicarija apie 35 % 2002 m. balandžio ir spalio mėn.

2004 m. sausio mėn. Cap Gemini Ernst & Young atliekamo penktojo tyrimo metu dalyvavo 17 šalių: 15 ES šalių narių bei Norvegija ir Islandija. Prie tyrimo prisijungė ir Šveicarija. Paminėsiu, kad Lietuva dėl suprantamų priežasčių šiame tyrime dar irgi nedalyvavo (Lietuva dar nebuvo ES narė).

Vertinant statistinių duomenų teikimą statistikos tarnyboms pagal klasterius (šiuo atveju būtų Registravimo klasteris, registravimo paslaugos: duomenų teikimas statistikos tarnyboms, naujų įmonių registravimas, gyvenamosios vietos deklaracijos, gimimo ir mirties liudijimai, transporto priemonių registravimas), lyginant 2001 m. spalio mėn. duomenis su 2002 m. spalio mėn., ir 2003 m. spalio mėn. duomenimis, bei lyginant su kitomis teikiamomis šiame klasteryje e.paslaugomis, statistinių duomenų teikimo statistikos tarnyboms procentas augo, ypač smarkiai 2001 m., lėčiau 2002 m., o 2003 m. duomenys beveik sutampa su 2002 m. duomenimis. Kaip jau minėjau ne visose šalyse statistiniai duomenys renkami iš verslo subjektų, arba nacionalinės statistikos tarnybos statistinius duomenis automatiškai renka iš administracinių šaltinių (tai Islandija, Norvegija, Švedija ir Jungtinė Karalystė). Tyrimo metu Cap Gemini Ernst & Young kompanija nustatė, kad labiausiai pažengusios šalys (100 %, skalėje nuo 0 iki 100 %), vertinant verslui skirtą viešąją paslaugą - statistinių duomenų teikimas Statistikos tarnyboms, yra Austrija,

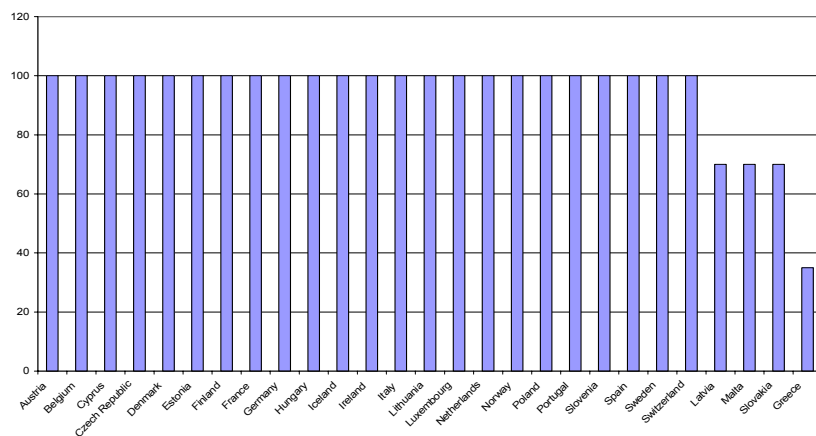
Suomija, Vokietija, Airija, Nyderlandai, Ispanija (lyginant 2001 m., 2002 m. ir 2003 m.), Danija (2001 m. – tik apie 70 %, 2002 m. ir 2003 m. – 100 %), Belgija ir Suomija (2002 m. ir 2003 m. – 100 %, nėra duomenų 2001 m.). Mažesnis progresas buvo pastebėtas šiose šalyse: Liuksemburge, Šveicarijoje, Graikijoje, Italijoje.

2006 m. birželio mėn. Europos Komisijos užsakymu Cap Gemini Ernst & Young kompanija atliko šeštąjį tyrimą, toliau vertindama Europos progresą teikiant e.paslaugas gyventojams ir verslui online. Tyrimo duomenys apėmė 28 šalis: 15 senųjų ES šalių narių, 10 naujųjų ES šalių narių, Norvegija, Islandija. Prie tyrimo prisijungė ir Šveicarija.

Remiantis 2006 m. tyrimo duomenimis, aptariant verslui skirtą e.paslaugą - statistinių duomenų teikimas statistikos tarnyboms (tyrimo esmė: standartinė procedūra pateikti mažiausiai vieną statistinį klausimyną su duomenimis Nacionaliniam šalies statistikos biurui), situacija Europoje yra sekanti: visose šalyse, išskyrus Latviją, Liuksemburgą, Malta, Slovakiją, Graikiją ir Jungtinę Karalystę, statistinių duomenų teikimas 100 proc. įdiegta e.paslauga (3 lygis, nes 4 lygis statistinių duomenų teikimui netaikomas). Reikia paminėti, kad šios e.paslaugos teikimas Jungtinėje Karalystėje yra neaktualus, nes verslo atstovai nėra įpareigoti teikti duomenis nacionalinei statistikos tarnybai. Latvijoje, Liuksemburge, Maltoje ir Slovakijoje šios e.paslaugos teikimas įdiegtas apie 65 proc., Graikijoje apie 35 proc.

Vertinant statistinių duomenų teikimą statistikos tarnyboms pagal klasterius (Registravimo klasteris, registravimo paslaugos), lyginant 2004 m. spalio mėn. duomenis su 2006 m. balandžio mėn. duomenimis, ir lyginant su kitomis teikiamomis šiame klasteryje e.paslaugomis, statistinių duomenų teikimo procentas statistikos tarnyboms žymiai išaugęs, iš to galime daryti išvadą, kad per du metus Europoje pastebimas ženklus šios e.paslaugos teikimo progresas. Cap Gemini Ernst & Young kompanijos atlikto 6-ojo tyrimo ataskaitoje pateikti duomenys apie online *Duomenų teikimas statistikos tarnyboms* pateikimo procentinį lygį valstybėse narėse (1 grafikas).

1 grafikas. Duomenų teikimas statistikos tarnyboms

Jungtinei Karalystei ši paslauga netaikoma.

3. Trečias skyrius E.PASLAUGŲ PLĖTRA LIETUVOS STATISTIKOS SISTEMOJE

Lietuvos statistikos sistemos darbo organizavimo bei veiklos principus aptarsime šiame skyriuje. Apžvelgsime teisės aktų reglamentuojančių e.paslaugų teikimą Lietuvoje atsiradimą, jų aktualizavimą pagal besiklostančią situaciją ES. Pateiksime atlikto tyrimo rezultatus, išreiškiančius respondentų nuomonę dėl taikomų naujovių susijusias su e.paslaugų diegimo procesu, požiūrį į statistinių duomenų rinkimo ir apdorojimo modernizavimą, bei bendrą valstybinę statistiką tvarkančios institucijos (Statistikos departamento) įvertinimą teikiant e.paslaugas.

IVPK užsakymu, rinkos tyrimų bendrovė "TNS Gallup" atliko tyrimą, kurio duomenys teigia, kad „*Verslui skirtos paslaugos į internetą perkeliamos sparčiau, nei skirtos gyventojams – verslui skirtų paslaugų perkėlimo į internetą lygis 2004 m. gegužės mėn. siekė 60 proc. (analogiškas rodiklis 15 senųjų ES narių – 79 proc.); gyventojams skirtų paslaugų įtinklinimo lygis siekė 44 proc. Geriausiai išvystytos elektroninės viešosios paslaugos Lietuvoje – susiję su gyventojų pajamų deklaravimu, įsidarbinimo paslaugomis, viešųjų bibliotekų saugomos informacijos paieška, socialinėmis įmokomis, maitinės deklaracijomis, statistinių duomenų pateikimu*“. [19]

Remiantis šiais faktais galima daryti išvadą, kad verslo atstovai sėkmingai naudojami teikiamomis e.paslaugomis statistikos srityje. Tačiau atliktas tyrimas neatskleidžia platesnės informacijos ar verslo atstovai (tiek Lietuvos tiek 15 senųjų ES valstybių) ir toliau ketina naudotis šiomis e.paslaugomis, ar juos tenkina šių e.paslaugų kokybė ir patikimumas.

Statistikos uždaviniai rinkti, apdoroti, apibendrinti ir analizuoti statistinius duomenis. Tam tikslui renkamos statistinės ataskaitos. Kaip teigia Statistikos departamento atstovai, „...šiuo metu iš viso yra **206** statistinės ataskaitos, iš jų 101 metinė, 39 ketvirtinės, 40 mėnesinių ir dar kitokių. Per metus apklausiama beveik 45 tūkstančiai įmonių, viena įmonė dalyvauja vidutiniškai 4 statistiniuose tyrimuose.“ [38]

Įvertindama įmonių užimtumą ir sąnaudas, reikalingas ataskaitoms pildyti, Statistikos departamentas nuolat tobulina duomenų surinkimo būdus: mažina statistinių ataskaitų skaičių mažinimas, supaprastina esamas ataskaitas, panaudoja administracinių duomenų šaltinius, stiprina ryšius su respondентаis bei diegia naujas technologijas. Elektroninės sistemos naudojimą išskiria kaip daug saugesnį, nei siunčiant statistines ataskaitas faksu arba paštu.

2006 m. Statistikos departamentas pristatė naują interneto svetainę *e-formos.stat.gov.lt*. Ši svetainė aktuali naujienomis bei informacija apie elektronines statistines ataskaitas, jų

pildymą. Šioje svetainėje pateiktos įvairios funkcijos padėsiančios pildantiems statistines ataskaitas efektyviau atlikti šį darbą, ypač taupant sugaištą laiką. Programa suteikia galimybę atlikti šį darbą bet kuriuo paros metu. Reikia paminėti, kad visos šios paslaugos yra nemokamos.

Statistikos departamentas ateityje numato parengti visų verslo statistikos ataskaitų elektronines formas. Vartotojai visą informaciją gali rasti Statistikos departamento interneto tinklapyje *e-formos.stat.gov.lt*. Ateities planuose Statistikos departamento darbuotojai ketina parengti elektronines formas kiekvienam ūkio subjektui individualiai.

3.1. Lietuvos statistikos organizavimo ir veiklos principai

Valstybės statistiką tvarko įvairių lygių statistikos tarnybos. Lietuvoje yra Statistikos departamentas bei administracinių vienetų statistikos skyriai.

Statistikos tarnybos organizuoja statistiką šalyje: renka, apibendrina, analizuoja ir skelbia duomenis apie gyventojus, aplinkos apsaugą, juridinių bei fizinių asmenų gamybinę, komercinę bei finansinę veiklą.

Be valstybinės statistikos, statistinę informaciją gali rinkti, analizuoti bei skelbti ministerijos, bendrijos, partijos, kitos institucijos ir privačios struktūros. Lietuvoje be Statistikos departamento, statistinius duomenis rengia, tvarko ir teikia Statistikos departamentui 11 ministerijų, 12 kitų valstybės institucijų ir įstaigų bei Lietuvos bankas. Beje, galima paminėti, kad, lyginant 2002 m. su 2003 m. šių institucijų rengiamų, tvarkomų ir teikiamų statistinių duomenų procentas per metus išaugo nuo 15 iki 20 proc. (1 priedas, 2 priedas).

Instituciniai ir organizaciniai veiksniai turi didelę įtaką Europos statistiką rengiančios ir platinančios statistikos institucijos veiksmingumui ir patikimumui. Svarbūs dalykai yra profesinis nepriklausomumas, duomenų rinkimo įgaliojimai, išteklių tinkamumas, rūpinimasis kokybe, statistinių duomenų konfidencialumas, bešališkumas ir objektyvumas. Statistikos departamentas savo veikloje stengiasi remtis Europos statistikos praktikos Kodekse numatytais 15 principų, kurie turėtų užgarantuoti geros kokybės bei patikimų statistinių duomenų rinkimą.

Naujosios e.paslaugos įdiegimas Statistikos departamente tiesiogiai susijęs tiek su 9 principo nuostatomis: **9 principas: Ne per didelė našta respondentams** –*Duomenų teikimo našta turėtų būti proporcinga vartotojų reikmėms ir neturėtų būti pernelyg didelė respondentams. Statistikos institucija stebi ir nustato jos mažinimo laikui bėgant orientacinius rodiklius* [12, P.19] Čia turima omenyje kad duomenų rinkimas neturėtų pernelyg apsunkinti respondentų ir statistikos institucija turi stebėti statistinės atskaitomybės krūvį (naštą) ir numatyti

tikslus ir priemones jai sumažinti (siekti tikslų jai sumažinti). Taip pat ir su 10 principo: **10 principas: Sąnaudų efektyvumas** – ištekliai turi būti naudojami efektyviai. [12, P. 19]

Norėdami pateikti Statistikos departamento pasiekimus e.paslaugų teikimo srityje per pastaruosius 4 metus, panagrinėsime Statistikos departamento užsibrėžtų strateginių tikslų įgyvendinimo procesą nagrinėjamoje srityje nuo 2002 metų iki 2006 metų (2006 m. neįeina) pasinaudodami šios įstaigos veiklos ataskaitų duomenimis.

Statistikos departamento misija – rengti ir laiku teikti visuomenei aktualią ir kokybišką statistinę informaciją apie valstybės ekonominius, demografinius, socialinius procesus, visuomeninius ir aplinkos pokyčius.

Vertybės – statistinės informacijos patikimumas, profesionalus parengimas, orientavimasis į vartotojų poreikius, viešumas, veiklos efektyvumas.

Strateginiai tikslai – 2002, 2003, 2004 metais vienas iš pagrindinių strateginių tikslų buvo Lietuvos statistikos sistemos integracija į ESS. Jau nuo 2002 m. prabilta apie automatizuotos statistinių duomenų surinkimo, apdorojimo ir platinimo sistemos sukūrimą. 2004 m. kalbama apie automatizuotą sistemą, kuri atitiktų e. valdžios viešųjų paslaugų teikimo reikalavimus. 2004 m. Lietuvos statistikai tapus pilnateise ESS nare, vieni iš pagrindinių strategijos tikslų 2005 m. buvo dalyvauti ESS veikloje. Kadangi sėkmingai buvo pradėta teikti informacinės paslaugas, tad toliau tiksluose buvo numatyta jas plėsti ir tobulinti, taip pat toliau tobulinti automatizuotą statistinių duomenų rinkimo, apdorojimo ir platinimo sistemą.

Be kitų taip pat svarbių uždavinių statistikos sistemai, Statistikos departamentas kasmet siekia mažinti statistinių duomenų parengimo našą respondentams, užtikrinti statistinių duomenų patikimumą ir statistinės informacijos kokybę.

Statistikos departamentas – oficialiąją statistiką koordinuojanti institucija, tačiau reikia pažymėti, kad dalį statistinių duomenų rengia, tvarko ir teikia Statistikos departamentui ministerijos, kitos valstybės institucijos ir įstaigos bei Lietuvos bankas. Tad administracinių duomenų panaudojimas, pažymimas kaip vienas iš veiksmų padedantis mažinti našą respondentams.

Ilgą laiką įmonės teikdavo ataskaitų formas popieriniame variante, siųsdamos jas paštu, faksu, ar tiesiog atnešdamos į teritorines statistikos valdybas (reikia paminėti, kad, be abejo toks statistinių duomenų teikimas dar naudojamas ir šiandien). Klaidos būdavo taisomos telefonu, skambinant į įmones, taip sugaištant daug laiko didelių ataskaitų srautų apdorojimui. Norėdamas palengvinti atskaitomybės našą respondentams, taip pat lengvindamas statistines ataskaitas apdorojantiems specialistams darbą, bei vykdydamas ES keliamus reikalavimus, nuo 2002 m. Statistikos departamentas pradėjo diegti modernias duomenų surinkimo technologijas. Apie 26 statistines ataskaitas iki 2005 m. jau buvo galima teikti elektronine forma.

Išnagrinėję Statistikos departamento veiklos ataskaitas nuo 2002 m. pradžios iki 2005 m. pabaigos, išskirsime pastebėjimus:

2002 metai Statistikos departamentui buvo pažymėtini tuo, kad tai buvo pirmieji 2002 – 2004 m. veiklos strategijos įgyvendinimo metai. 2002 m. Statistikos departamento veikla buvo vertinama ir Europos Bendrijų statistikos tarnybos (Eurostato) ir Tarptautinio valiutos fondo misijos.

Tais metais buvo atlikti keli tyrimai: statistinės informacijos vartotojų ir statistikos darbuotojų nuomonių, kurių pagrindu gerinamas darbas su įvairių interesų vartotojais, respondentais, žiniasklaida.

Tais metais pradėti vykdyti svarbiausi projektai, be kitų darbų „...pradėta kurti statistinės informacijos platinimo automatizuota sistema, sudarytos sąlygos ūkio subjektams, valstybės ir savivaldybių institucijoms pateikti privalomąsias ataskaitas elektronine forma: parengta elektroninių formų teikimo tvarka, įdiegtos 3 elektroninės statistinių ataskaitų formos“ [10].

2002 m. kompiuterizuota ir Statistikos departamento biblioteka, kurioje šiais metais apsilankymų skaičius paliginti su 2001 m. išaugo 49 proc. Elektroninis bibliotekos katalogas pildomas toliau, vartotojams jis prieinamas per internetą.

Kadangi Statistikos departamentas vis daugiau informacijos teikė internete, 2002 m. buvo atliktas vartotojų tyrimas, kuriame dalyvavo vidutinės ir mažos įmonės miesto ir kaimo vietovėse. Tyrimo tikslas buvo sužinoti respondentų nuomonę apie Statistikos departamento teikiamą informaciją ir paslaugas. Remiantis kitų šalių patirtimi, bei atlikto tyrimo duomenimis, atsižvelgiant į e. vyriausybės gaires, Statistikos departamente buvo nuspręsta kurti automatizuotą statistinių duomenų surinkimo ir statistinės informacijos platinimo sistema, kurios pagrindą sudarytų vartotojams atvira duomenų bazė. Sistemos sukūrimo tikslas – sudaryti sąlygas ūkio subjektams, valstybės ir savivaldybių institucijoms teikti privalomąsias ataskaitas elektronine forma ir sutrumpinti informacijos apdorojimo laiką. Rezultatams pasitvirtinus, buvo parengta elektroninių ataskaitų teikimo tvarka, ir užsibrėžta kasmet didinti elektroninių formų skaičių, siekiant pritraukti kiek galima daugiau respondentų.

Vienas iš užsibrėžtų tikslų – toliau mažinti statistinių duomenų parengimo krūvį respondentams, įdiegti automatizuotą statistinių duomenų surinkimo ir statistinės informacijos platinimo sistemą, siekti ES šalyse taikomų statistikos standartų atitikimo.

Pagrindiniai **2003 metu** rezultatai pagal nagrinėjamą sritį: „...Sudarytos sąlygos ūkio subjektams, valstybės ir savivaldybių institucijoms 8 statistinių ataskaitų duomenis teikti elektronine forma. Tęsimi statistinės informacijos platinimo automatizuotos sistemos kūrimo darbai.“ [9]

Ypatingas dėmesys Statistikos departamento techninei bazei atnaujinti, kad laiku ir reikiama forma galima būtų gauti statistinius duomenis. Kadangi elektroninių formų diegimas sulaukė didelio susidomėjimo respondentų tarpe, buvo įdiegtos dar 5 elektroninės formos. Tais metais taip pat buvo įdiegta respondentų registravimosi sistema, veikianti prisijungimo būdu (on-line). Elektronines formas buvo galime ne tik pildyti, bet ir siųsti elektroniniu būdu. Čia reikėtų pažymėti, kad teikti elektronines ataskaitas internetu, buvo maža kliūtis, tuo metu dar nebuvo įteisintas el. parašas, tad respondentai, norintys naudotis šia paslauga, t.y. teikti ataskaitas internetu, privalėjo Statistikos departamentui pateikti vadovų sutikimus. Tuo pasinaudojo apie 1800 įmonių. Statistikos departamente buvo diegiamos duomenų saugyklos. Jų nauda, tai galimybė patiems Statistikos departamento darbuotojams greitai ir be papildomų taikomųjų programų formuoti suvestinius duomenis, juos analizuoti ir teikti vartotojams.

Kadangi pagrindinis statistinių duomenų šaltinis yra įmonių statistiniai tyrimai, o jų įgyvendinant ES reikalavimus, keliamus statistikai, nemažėja, tad ir statistinės atskaitomybės krūvis respondentams nemažėja. Taigi, šis klausimas Statistikos departamentui išlieka vienas iš opiausių ieškant alternatyvų mažinti našta respondentams.

Statistikos departamento 2003 m. veikos ataskaitoje apžymima, kad administracinių duomenų panaudojimas statistikos reikmėms turėtų padėti ateityje mažinti statistinių rodiklių ir ataskaitų skaičių. Beje ta linkme jau judama, jau 2003 m. ataskaitų skaičius sumažėjo, keletas ataskaitų buvo supaprastintos, sumažėjo apklausiamų įmonių skaičius.

2004 metais be kitų pasiektų rezultatų Statistikos departamente sudarytos sąlygos įvairių veiklų respondentams pateikti 16 statistinių ataskaitų duomenis elektronine forma, bei 10 proc sumažintas statistinių ataskaitų skaičius.

Elektroninės ataskaitos

2003 m. buvo įdiegtos pirmosios 8 elektroninės formos, 2004 metais jų jau buvo 16. Tai tik dalis periodiškai, ekonominės veiklos rūšių verslo subjektų, valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų, teikiamų statistinių ataskaitų. Statistikos departamento duomenimis, internetu teikti duomenis 2004 m. pageidavo ir užsiregistravo 1 120 respondentų.

Sumažintas statistinių ataskaitų skaičius, bei tyrimuose dalyvaujančių respondentų skaičius.

Našta respondentams. Mažinant statistinių tyrimų skaičių ir našta respondentams ir „Siekiant geriau suderinti statistinius tyrimus tarpusavyje ir išvengti statistinių rodiklių pasikartojimo, parengta statistinių ataskaitų rengimo ir derinimo tvarka, inventorizuota statistinių rodiklių sistema. Tai leido atsisakyti kai kurių statistinių tyrimų ir reikalingą informaciją rengti naudojantis kitų statistinių tyrimų duomenimis.“ [8]. Taip pat buvo sumažintas skaičius respondentų, kurie dalyvavo statistiniuose tyrimuose.

2005 metais be kitų pasiektų rezultatų, mažinama našta respondentams, ir sudaryta galimybė ūkio subjektams 25 statistines ataskaitas teikti elektronine forma

Elektroninės ataskaitos. Veiklos ataskaitopje pažymima, kad diegiamos e.paslaugos padidino domėjimąsi statistika, palyginus 2004 m. ir 2005 m. duomenis, išaugo interneto lankytojų skaičius, padidėjo naudojimosi oficialiosios statistikos informacija dažnumas. Galima paminėti, kad Lietuvos 11-ajame www svetainių čempionate Statistikos departamento tinklalapiui buvo pripažinta antroji vieta Elektroninių paslaugų kategorijoje.

Sėkmingai diegiant e.paslaugas, Statistikos departamente įdiegtas ir elektroninis bibliotekos leidinių katalogas, kuris nuolat atnaujinamas, taip pat suteikiama galimybė leidinius skaityti internete.

Informacinių technologijų pokyčiai paspartino Statistikos departamentą pradėti pertvarkyti informacinę sistemą į integruotą statistinių duomenų surinkimo, apdorojimo ir platinimo sistemą. Tokiu būdu statistiniai duomenys greičiau parengiami, ir statistinė informacija greičiau pasiekia vartotoją.

2005 m. buvo įdiegta dar 10 naujų elektroninių formų, taigi bendras skaičius sudarė - 25 elektronines ataskaitas.

Modernizuojant elektroninių ataskaitų pildymą, pasirinkta ABBYY FormFiller programinė įranga, kuri paminima, kaip sėkmingai jau keleri metai naudojama Valstybinės mokesčių inspekcijos deklaracijoms pildyti. Beje, ši programinė įranga ūkio subjektas nieko nekainuoja. Šios sistemos pranašumai „<...galimybė pildyti ataskaitas bet kuriuo paros metu, operatyviai gauti informaciją apie pateiktų statistinių ataskaitų priėmimo rezultatus, patikrinti perduodamus duomenis ir kita.“ [7].

Našta respondentams. Respondentai nuolat informuojami apie diegiamas statistinių duomenų rinkimo naujoves, būsimus tyrimus, naujas statistines ataskaitas, vyksta glaudus bendradarbiavimas su verslo atstovais, tad pastebimas aukštesnis respondentų atsiskaitymo lygis.

Lyginant 2003, 2004 ir 2005 metų duomenis (1 lentelė) pastebimas augantis veikiančių subjektų skaičius, tačiau atrinktų statistiniams tyrimams ūkio subjektų skaičius mažėja, taigi strategijoje numatytas tikslas mažinti respondentų našą kol kas sėkmingai įgyvendinamas.

1 lentelė. Veikiančių ir dalyvaujančių statistiniuose tyrimuose ūkio subjektų skaičius

	2003	2004	2005
Iš viso veikiančių ūkio subjektų	69891	72338	73344
Atrinkta statistiniams tyrimams	52473	46717	45026
%	75	65	61

Sumažintas ataskaitų skaičius: 2005 m. – 211 ataskaitų, 2006 m. kovo mėn. duomenys: 186 ataskaitos (metinės – 95, ketvirtinės – 28, mėnesinės – 47, kito periodiškumo – 16) (3 priedas), iš jų verslo įmonėms tenka pildyti 103 statistines ataskaitas.

Rašant šį darbą kelis kartus pasikeitė kai kurie duomenys, tad iš pateiktų skaičių matome, kad ataskaitų skaičius toliau mažinamas. 2006 m. lapkričio mėn. duomenys jau rodo šiuos skaičius: 177 ataskaitos (metinės – 96, ketvirtinės – 27, mėnesinės – 43, pusmetinės – 5, kito periodiškumo – 6) (4 priedas).

Statistikos departamentas pažymi, kad nuo 2006 m. vertins ir sugaištą respondentų laiką statistinei atskaitomybei pildyti. Taigi šie skaičiai ateityje bus nuolat stebimi.

2006 m. situacija e.paslaugų teikimo srityje ženkliai pagerėjusi:

- 4390 respondentų teikia statistines ataskaitas elektroninėje formoje;
- 3047 sistemoje registruotų įmonių, iš jų 1421 – nuo 2006 m.;
- reguliariai elektronines ataskaitas teikia 460 įmonių;
- bent vieną kartą pildė el. formas 1305 respondentai

E. ataskaitų formų sistema pertvarkyta, interneto svetainėj www.e-formos.stat.gov.lt užsiregistravę respondentai gali rasti informaciją apie reikiamų teikti statistinių ataskaitų kalendorių, el. formas, bei kitas susijusias naujoves. 2005 m. pabaigoje kartu su metiniu laišku apie statistinius tyrimus visoms įmonėms buvo išsiųsta reklaminė skrajutė apie naują el. formų sistemą (ją turėjo gauti apie 40 tūkst. respondentų). 2006 m. kovo mėn. sistema buvo papildyta šiomis naujovėmis:

- galimybe pasirenkant formos laukelių reikšmę iš klasifikatoriaus matyti ne tik kodą, bet ir pavadinimą;
- patogesne navigacija tarp pildomos ataskaitos puslapių;
- patogesnėmis ataskaitos duomenų atidarymo ir išsaugojimo funkcijomis;
- klaidų tipų paaiškinimais;
- jei ataskaitos duomenys turi klaidų – spausdinant apie tai informuojama.

Elektroninis bibliotekos katalogas – paslauga atitinka trečiąją e. valdžios viešųjų paslaugų teikimo lygį. Funkcionalumas – galimybė internetu sužinoti apie esamus leidinius, juos skaityti, norint rasti kitų oficialiąją statistiką tvarkančių institucijų leidinius– nukreipiami į kitų institucijų svetaines.

Žemiau (2 lentelė) pavaizduota respondentų atskaitomybė per I 2006 m. ketvirtį, tame tarpe ir ataskaitų pateikimas elektroniniu būdu. Iš pateiktų duomenų matyti, kad ataskaitų teikiamų elektroniniu būdu procentas didėja. Tai, žinoma per mažas laiko tarpas daryti galutines išvadas, tačiau teigti, kad elektroniniu būdu pateikiamų ataskaitų didėjimo tendencija pastebima, galime.

2 lentelė. 2006 m. I ketvirčio atskaitomybė

	Ataskaitų skaičius	Iš jų pateikta el. būdu	%
Sausis	11682	347	3
Vasaris	11682	710	6
Kovas	11682	981	8
I ketvirčio atskaitomybė	405292	227	5

Sumažintas respondentų skaičius nuo 47 tūkst. 2005 iki 44 tūkst. 2006 m.

Atsakymai apie sugaištą laiką padės įvertinti naštos rodiklį.

Pasikartojančių rodiklių analizės tikslas – nustatyti prioritetinį rodiklio duomenų šaltinį ir visiems juo naudotis.

Nuo 2005 m. finansinę atskaitomybę (už 2004 m.) pradėjo rinkti Registrų centras. Rengiama tvarka (LRV 2004–2008 m. programos priemonė).

Pagrindiniai projektai artimiausioje ateityje:

- visiško interaktyvumo pasiekimas elektroninio informacijos platinimo srityje;
- konkrečių išsipareigojimų vykdymas, kad sumažinti atsakovų naštą respondentams.

Statistikos departamento atstovai pabrėžia, kad „Pagrindas statistinei informacijai rengti yra ES ir nacionaliniai teisės aktai, tarptautiniai klasifikatoriai ir metodikos. Lietuvos statistika šiandien vykdo visus ES reikalavimus“. [30]

Kalbant apie elektroninę duomenų surinkimo sistemą, akcentuoja jos pranašumą, atsižvelgiant į didėjančių respondentų pildančių ataskaitas el. būdu skaičių. Taip pat pažymi, kad atliktų studijų metu, išsiaiškinę ir įvertinę „...galimybę ūkio subjektams parengti ir perduoti statistinius duomenis tiesiai iš verslo valdymo sistemų“ [30], planuoja įgyvendinti šį projektą automatizuodami statistines ataskaitas.

3.1.1. Lietuvos statistiką reglamentuojantys šalies teisės aktai

Statistikos praktinė veikla valstybėje yra reglamentuota statistikos ar jai analogišku įstatymu (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas (Žin., 1993, Nr. 54-1048; 1999, Nr. 114-3299). Statistikos įstatymas numato statistikos valstybėje organizavimą, tikslus, duomenų gavimo būdus, formas bei prievolę, naudojimo sąlygas, taip pat atsakomybę už duomenų pateikimo ir naudojimo tvarkos pažeidimus.

Statistikos departamentas savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Respublikos Prezidento dekretais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės

nutarimais, Ministro Pirmininko potvarkiais, kitais teisės aktais, taip pat Statistikos departamento nuostatais, bei generalinio direktoriaus įsakymais ir kitais teisės aktais.

Vienas iš pirmųjų dokumentų, kuriame buvo pradėta kalba apie viešąsias paslaugas, tai e-Vyriausybės darbo grupės 2000 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Ministrui Pirmininkui pristatyta šios darbo grupės parengta E-vyriausybės koncepcija. Joje buvo numatyta valstybės įstaigoms ir institucijoms sukurti ir plėtoti e.paslaugas, kurios būtų prieinamos tiek per valstybinius tiek kitus „vartus“ (portalus). Vieni iš numatomų pasikeitimų verslui, koncepcijoje buvo numatyta, kad „Tikimasi, kad e-Vyriausybės koncepcijos įgyvendinimas sukurs internete didelį prieinamų paslaugų spektrą, o tai stipriai paskatins vartotojų internete augimą, greitesnę kompiuterizaciją ir e-verslo plėtrą. Tuo būdu e-Vyriausybė yra matoma kaip didelis žingsnis plėtojant Lietuvoje informacinę visuomenę. Koncepcijoje taip pat nurodomi e-Vyriausybės projektų valdymo ir finansavimo mechanizmai. Koncepcijoje nustatyti kai kurie techniniai reikalavimai projektams, aptartos valstybės institucijų funkcijos plėtojant koncepciją.“ [18] Taip pat vienas iš plusų buvo pažymėtas, kad naujų paslaugų teikimo privalumas bus tas, kad šias paslaugas piliečiai galės gauti 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę, iš bet kur, ir bet kuriuo paros metu. Tai yra turėdami galimybę naudotis internetu, piliečiai jiems patogiu laiku ir jiems patogioje vietoje galės naudotis naujomis paslaugomis.

Kitas žingsnis, 2001 m. vasario 28 d. buvo priimtas LRV nutarimas Nr. 229 dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo. Uždaviniuose buvo numatyta sukurti „vieno langelio“ principą, ir naudojant modernias technologijas sukurti priemonės, kurios padėtų įstaigoms vykdyti joms priskirtas funkcijas. Numatomuose rezultatuose buvo išskiriama, kad „pagerės gyventojų aptarnavimo sąlygos dėl e. valdžios viešųjų paslaugų, pagrįstų informacinėmis technologijomis, plėtros...“ [6]

Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 (Žin., 2002, Nr. 113-5029) be kitų svarbių tikslų numatytas viešojo administravimo tobulinimas, šiomis kryptimis: elektroninės valdžios projektų įgyvendinimas, elektroninės vyriausybės plėtra. „Informacinių technologijų laimėjimų pritaikymas valstybės valdymui atvers naujas gyventojų bendradarbiavimo su valdžios institucijomis, skaidresnio valdymo, aiškesnio sprendimų priėmimo galimybes. Gyventojams bus sudarytos visiškai naujos galimybės bendrauti ir dirbti su viešojo administravimo institucijomis jiems patogiu laiku, bet kurioje vietoje ir įvairiais būdais. Įgyvendinti „vieno langelio“ principą ir užtikrinti priimamų sprendimų skaidrumą.“ [5]

2002 m. gruodžio 31 d. buvo priimtas LRV nutarimas Nr. 2115 Dėl Elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“, kuriame poveikis ir įtaka verslo subjektų atžvilgiu numatoma, kad „E. valdžios projektų įgyvendinimas leis: verslo subjektams atlikti atsiskaitomybės, registravimo

operacijas realiu laiku, taupyti laiką ir išteklius“ [4] Iš esmės principinės nuostatos nedaug kuo skyrėsi nuo ankstesnės koncepcijos. Tik šioje koncepcijoje jau atsižvelgus į ES programiniuose dokumentuose numatytą viešųjų paslaugų sąrašą ir jų teikimo lygių paskirstymą, išskirti viešųjų paslaugų perkėlimo į internetą keturi brandos lygiai: pirmasis – informacijos pobūdžio viešosios paslaugos; antrasis – dalinė transakcija; trečiasis – dalinis interaktyvumas; ketvirtasis – visiškas interaktyvumas. Taip pat pateiktas sąrašas viešųjų paslaugų gyventojams – 12, ir verslo subjektams – 8. Pagal nagrinėjamą temą, duomenų teikimas Statistikos departamentui prie LRV, numatytas kaip viešojo paslauga verslo subjektams, ir reikia paminėti, kad ši paslauga maksimaliai gali būti teikiama tik trečiuoju lygiu. Nutarime taip pat nurodoma, kad „Iki 2005 m. visos viešosios paslaugos, kurias administruoja institucijos, iki trečiojo lygiu turės būti perkeltos į internetą ar teikiamos kitais nuotoliniais būdais (išskyrus viešąsias paslaugas, kurios negali būti teikiamos nuotoliniu būdu, pvz., viešosios paslaugos, kurias teikiant privalo dalyvauti pats valstybės tarnautojas).“ [4] Institucijoms numatyta užtikrinti bendradarbiavimą su verslo subjektais, kad jiems neliktų žinių ir įgūdžių trūkumų naudojantis naujomis viešosiomis paslaugomis.

2005 m. birželio 8 d. buvo priimtas LRV nutarimas Nr. 625 dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo. Šiame dokumente, bene labiausiai atsižvelgiama į Europos Bendrijos užsibrėžtą tikslą, priimtoje Europos Tarybos 2000 m. Lisabonos strategijoje, sukurti Europoje konkurencingą žinių ekonomiką, taip pat „eEuropa“ veiksmų planą valstybėms narėms, kuriame kaip ir jį papildančiame „eEuropa+“ veiksmų plane narystės ES siekiančioms valstybėms, išdėstyti svarbiausi informacinės visuomenės plėtros reikalavimai.

Dokumente išdėstyta, kad „Lietuva sudarys palankią informacinės visuomenės plėtrai teisinę ir institucinę aplinką, viešojo administravimo institucijos padidins elektroninės valdžios galimybes, gyventojams ir verslui bus teikiamos naujos kartos viešosios paslaugos, pagrįstos informacinių technologijų ir telekomunikacijų (toliau vadinama – ITT) naudojimu“ [3]

Siekis iki 2010 metų – viešosiomis paslaugomis naudotusi 40 proc. Lietuvos gyventojų, o „70 procentų viešųjų elektroninių paslaugų būtų teikiama „vieno langelio“ principu.“ [3]

Svarbus faktorius ir elektroninio parašo infrastruktūros plėtra. Kaip žinia 2003 m. buvo vykdomas elektroninio parašo diegimo valstybės institucijose bandomasis projektas, tačiau panašu, kad tuo viskas ir baigėsi, nes šiuo metu (2006 m.) elektroninio parašo funkcija valstybės institucijose dar negalima.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarime Nr. 1270 „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos Mikroekonominės politikos įgyvendinimo priemonių skyriaus vienas iš tikslų – „siekti, kad kuo daugiau įmonių būtų konkurencingos tarptautiniu mastu, o pramonės ir su ja susijusios verslo struktūros ir sukuriama

nacionalinio produkto dalis būtų artimos ES šalių rodikliams (8, 10, 13, 14 ir 15 gairės).“[2] Statistikos departamentas, kaip atsakinga institucija vykdyti priemonę: „inventorizuoti statistinę atskaitomybę ir statistinių rodiklių sistemą, atsisakyti neaktualių ar kartotinių rodiklių, ataskaitų formų; įdiegti elektronines statistinių ataskaitų formas statistiniams duomenims rinkti.“ [2] Priemonės terminas numatytas 2006–2008 metams. Statistikos departamentas sėkmingai vykdo veiklą pagal jo kompetencijai priskirtas priemones: inventorizuojama statistinė atskaitomybė ir mažinamas statistinių ataskaitų skaičiaus, supaprastinamos statistinės ataskaitos, kai kurių ataskaitų atsisakoma, plačiau panaudojami administraciniai duomenys, stiprinami ryšiai ir savitarpio supratimas su respondentais, sėkmingai diegiamos elektroninės ataskaitų formos, pristatyta nauja statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistema, Statistikos departamento internetinėje svetainėje įmonėms pateiktas statistinių ataskaitų pateikimo kalendorius, ataskaitų šablonai, suteikta galimybė peržiūrėti pateiktas ataskaitas ir perduoti jau užpildytas.

Apibendrinami galime teigti, kad Lietuvoje pagal šią sritį reglamentuojančius dokumentus, tiek nacionaliniame lygmenyje tiek ES, e.paslauga verslo subjektų duomenų teikimas statistiką tvarkančioms institucijoms - pilnai įdiegta. Ši paslauga, kaip ir numatyta teisiniuose dokumentuose teikiama trečiuoju lygiu.

3.2. E.paslaugų taikymas Lietuvos statistikos sistemoje

Aptartos e.paslaugų teikimo formavimosi tendencijos, jų diegimo procesas, bei esama situacija ES lygiu. Kad įvertintume Statistikos departamente šio proceso eigą, atlikome tyrimą, kurio **tikslas** išanalizuoti ir įvertinti Statistikos departamento, kaip valstybinės statistiką tvarkančios institucijos e.paslaugų diegimo proceso eigą. Todėl šioje dalyje parengtas Statistikos departamento e.paslaugų tyrimo modelis, kuris padės išanalizuoti e.paslaugų valstybinės statistikos srityje esamą padėtį, identifikuoti problemas ir pateikti jų sprendimo būdus.

Tyrimo hipotezės:

- pagerėja surenkamų statistinių duomenų kokybė;
- didėja vartotojų besinaudojančių teikiamomis e.paslaugomis skaičius;
- mažėja našta respondentams;
- mažėja klaidų skaičius naudojant elektronines ataskaitų formas;
- didėja statistinių duomenų apsauga.

Naudota metodika.

Metodologija iš 2 dalių: tyrimas šiame poskyryje ir palyginamoji Baltijos šalių analizė, pristatyta Ketvirtame skyriuje. Tyrimui naudota anketinė apklausa, kiekybinis statistinis metodas, lyginamosios analizės metodas. Šie metodai buvo pasirinkti, nes labiausiai atitiko

galimybes nagrinėjant pasirinktą temą bei tyrimo tikslus. Pagrindiniai privalumai, paskatinę pasirinkti anketinės apklausos būdą buvo tai, kad anketavimas, gana paplitęs socialinių apklausų būdu, yra laikomas vienu pigiausių ir mažiausiai laiko sąnaudų reikalaujančiu pirminių duomenų rinkimo metodu. Dar vienas svarbus anketinės apklausos pranašumas buvo apklausos anonimiškumas. Tyrimui reikalingus duomenis bandant surinkti interviu metodu, ne vienas buhalteris būtų atsisakęs tiesiogiai išsakyti savo vertinimus, arba atsakinėdamas į pateiktus klausimus paprasčiausiai nebūtų atviras, ir turint omeny, kad buhalteriai jų manymu, jau ir taip dažnai pildo įvairias statistines ataskaitas, laiko būtų sugaišta kur kas daugiau.

Apklausose naudotų anketų pristatymas ir pagrindimas.

Anketos įžanginėje dalyje pateikiamas prisistatymas, nurodomas apklausos tikslas, paaiškinama, kad apklausa yra anoniminė ir gauti duomenys bus panaudoti tik atliekamo tyrimo tikslais, t.y. nebus niekur viešai skelbiami. Anketa užbaigiama padėkojimu.

Rengiant anketą įtraukti tik tyrimui aktualūs klausimai.

Anketoje dominuoja uždaro tipo klausimai, kuriuose pažymėta pasirinkti tik labiausiai priimtina atsakymo variantą, taip pat įtrauktas atsakymas "kita", kurį respondentas galėjo pasirinkti, atsakymų sąrašė neradęs jam tinkamo atsakymo varianto.

Apklaustos anketa

Apklaustos anketa pateikiama (5 priedas). Anketos klausimai suskirstyti į keturis blokus. Viso respondentams pateikiama 18 klausimų.

Pirmoje dalyje (1-4 kl.) pateikiami bendro pobūdžio klausimai: respondento amžius, išsilavinimas, veiklos sritis. Šie klausimai turi reikšmę, nes pastebėta tendencija, kad skirtingo amžiaus, bei išsilavinimo žmonių nuomonės skiriasi.

Antroje dalyje (5-6 kl.) klausimai yra apie respondentų atskaitomybę Statistikos departamentui (teikiamas statistines ataskaitas, naudojamus teikimo būdus), kurių pagalba išsiaiškinama kaip dažnai ir koku būdu teikiamos statistinės ataskaitos Statistikos departamentui.

Trečioje dalyje (7-11 kl.) – ši anketos dalis padeda tirti respondentų požiūrį į Statistikos departamento teikiamas e.paslaugas, didžiausią dėmesį skiriant naujai e.paslaugai statistinių ataskaitų elektroniniam surinkimui internetu. Šioje dalyje išsiaiškinama ar respondentai naudojami šiomis paslaugomis, kaip vertina galimybę jomis naudotis, ar patys teikia statistinius duomenis internetu ir kaip tai vertina, taip pat įvertinamas Statistikos departamento pasirošimas e.paslaugų teikimui, bei pateiktos instrukcijos, informacija jomis naudotis. Šioje dalyje matosi pasiskirstymas ir nuomonė respondentų kurie naudojami ir kurie nesinaudoja šiomis paslaugomis. *Ketvirtoje dalyje* (12-14 kl.) klausimais išsiaiškinamas respondentų požiūris į naujos paslaugos

Teikiamus privalumus ar trūkumus, bei respondentų nuomonę, kaip tai atsiliepia ar atsilieptų jų pačių atliekamam darbui.

Penktoje dalyje (15-18 kl.) klausimai pabaigai išreikšti nuomonę dėl respondentų pasirinkimo naudotis e.paslaugomis ateityje, įvertinti bendrą e.paslaugų teikimo lygį, bei pateikti pasiūlymus ar pageidavimus.

Apklausos organizavimas.

Tyrimas buvo atliktas 2006 m. spalio 9 d. - spalio 20 d., anketinės apklausos el. paštu būdu. Tyrimui atsitiktinės atrankos būdu buvo atrenkami 50 įmonių buhalteriai teikiantys statistinius duomenis valstybinę statistiką tvarkančiai institucijai – Statistikos departamentui prie LRV. Atsakymus pateikė visi asmenys. Atsitiktine tvarka pasirinkus Lietuvos miestus.

Duomenų redagavimas.

Respondentų užpildytos anketas jos buvo peržiūrėtos, patikrinta, ar atsakant į klausimus nebuvo akivaizdžiai pažeista logika ir nuoseklumas, o taip pat sutikrinta, ar į visus pateiktus klausimus yra atsakyta.

Rezultatų pateikimas ir analizė.

Toliau darbe rezultatai pateikiami procentine išraiška, kuri leidžia įžvelgti tam tikras tendencijas, bei atlikti išvadas.

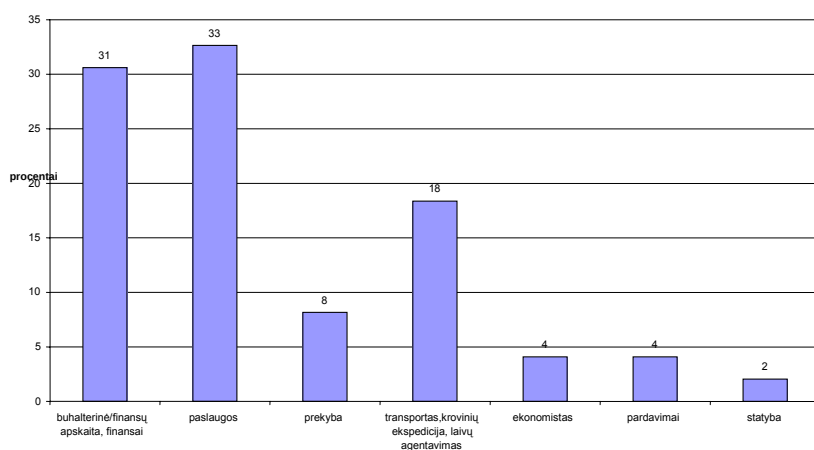
Siekiant didesnio vaizdumo, rezultatai pateikiami lentelių (sudarytos autorės) bei grafikų pavidalu (sudaryti autorės).

Surinkus ir susisteminus pirminius statistinius duomenis tolimesnis žingsnis yra jų analizė, kurios tikslas - išskirti pagrindines tendencijas ir suformuluoti aiškias išvadas.

Tyrimo analizė.

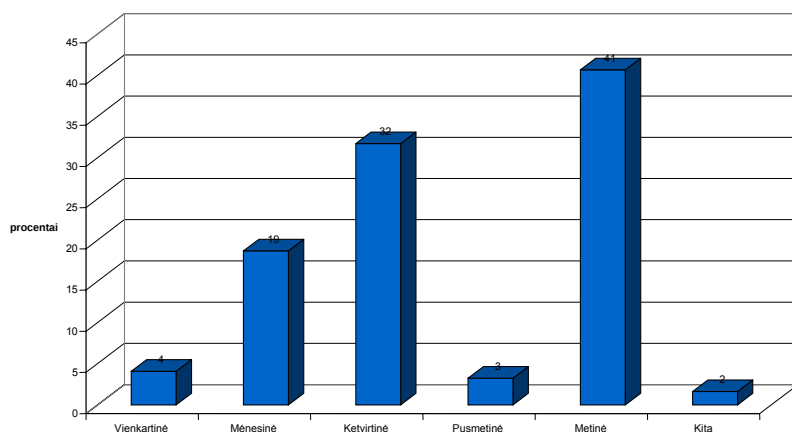
Tyrimo dalyvavo 50 respondentų. Didžiausia dalis respondentų yra 30-35 metų (25 proc.) amžiaus, 24 proc. – 25-30 amžiaus, 18 proc. – 45-50 amžiaus buhalteriai. Net 98 proc. atsakiusių respondentų, turintys aukštąjį išsilavinimą; 2 proc. – aukštasis (ne universitetinis). Daugiausiai paslaugų srityje, bei finansinėse įmonėse dirbantys žmonės (2 grafikas). Akivaizdu, kad nemaža dalis respondentų dirba šioje srityje, kadangi buvo apklausiami tik buhalteriai teikiantys statistinius duomenis Statistikos departamentui. Taip pat palyginus nemažas procentas dirbančių transporto srityje.

2 grafikas. Veiklos sritis

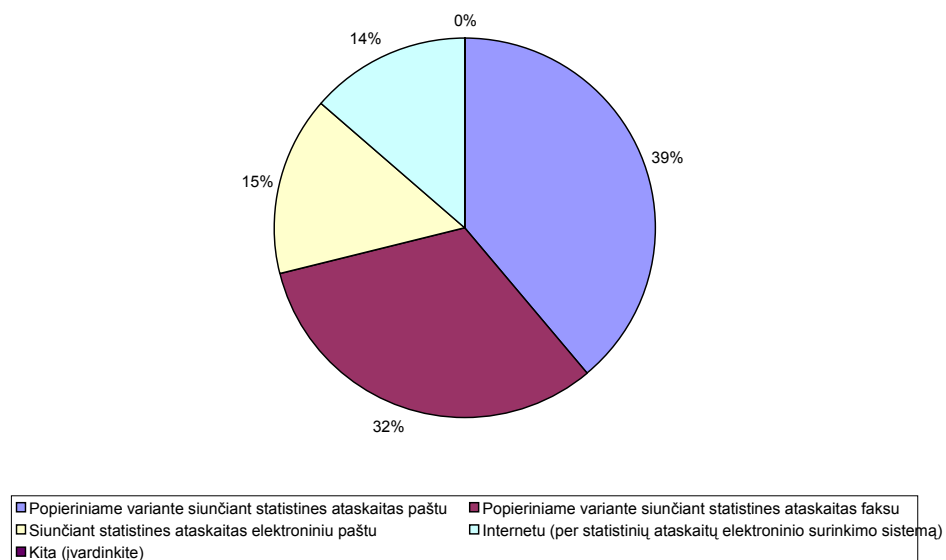
Kadangi pasirinkti buvo galima kelis atsakymų variantus, tai matyti, kad Statistikos departamentui respondentai dažniausiai teikia metines (41proc.), ketvirtines (32 proc.) bei mėnesines (19 proc.) ataskaitas (3 grafikas).

3 grafikas. Dažniausiai Departamentui teikiamos ataskaitos

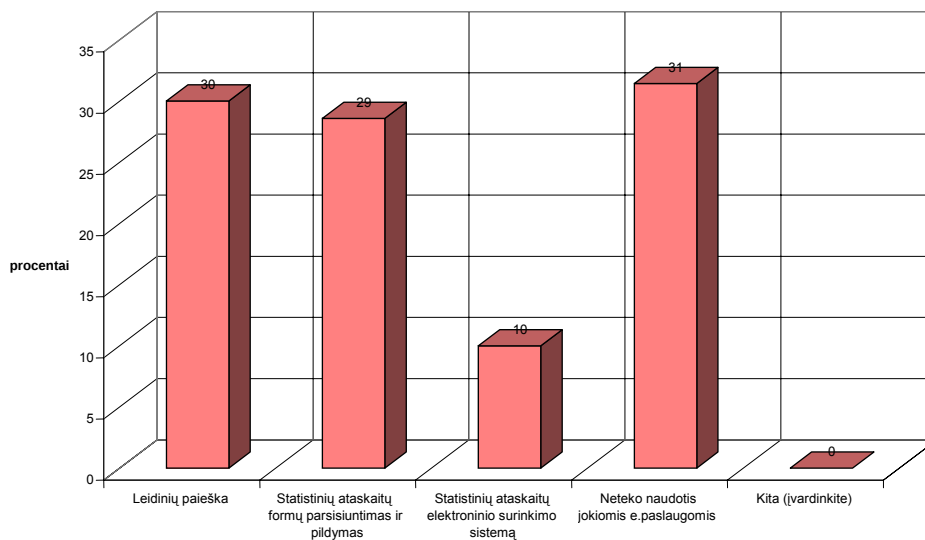
Respondentai taip pat galėjo rinktis kelis galimus atsakymų variantus, atsakydami į klausimą apie dažniausiai pasirenkamas statistinių ataskaitų pristatymo formas Statistikos departamentui. Dažniausiai statistinės ataskaitos siunčiamos popieriniame variante siunčiant paštu (39 proc.), popieriniame variante siunčiant faksu (32 proc.), ir beveik vienodai pasiskirsto siuntimas statistinių ataskaitų elektroniniu paštu (15 proc.), bei siuntimas internetu (per statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistemą) (14 proc.) (4 grafikas).

4 grafikas. Ataskaitų teikimo forma

Gan aukštas procentas niekada nesinaudojusių Statistikos departamento teikiamomis e.paslaugomis (31 proc.). Daugiausiai respondentai naudojami leidinių paieška (30 proc.), bei statistinių ataskaitų formų parsisiuntimu ir pildymu (29 proc.) (5 grafikas).

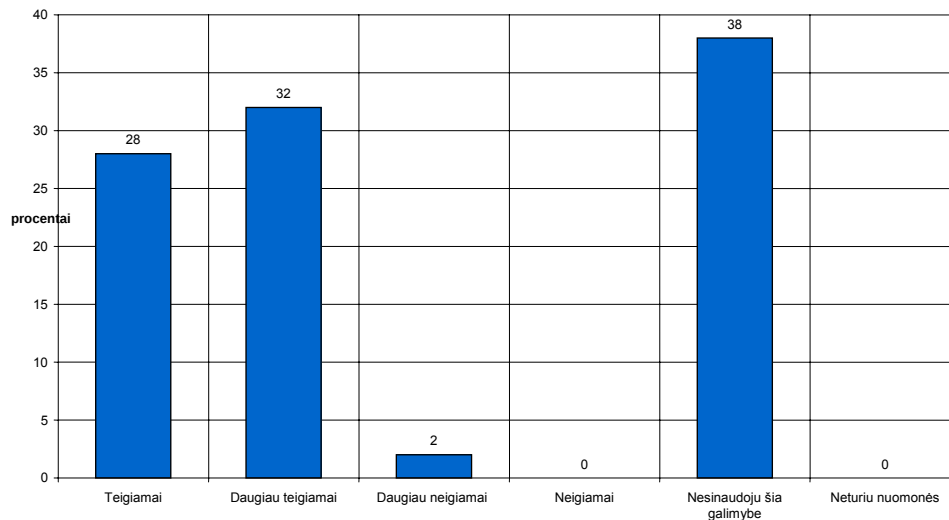
5 grafikas. Naudojimas Departmento teikiamomis e.paslaugomis

Vertinant Statistikos departamento teikiamas e.paslaugas respondentų atsakymai pasiskirto sekančiai: nors tik 31 proc. neteko naudotis jokiais e.paslaugomis, net 38 proc. atsakiusių pasirinko atsakymą, jog nesinaudoja galimybe naudotis Departmento teikiamomis e.paslaugomis; 28 proc. vertina e.paslaugų teikimą teigiamai, 32 proc. - daugiau teigiamai; neigiamai vertinančių nėra.

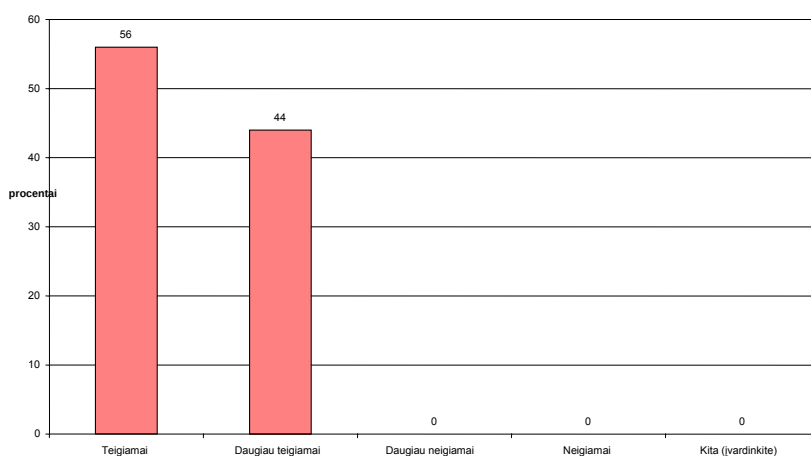
Nors ir nedidelis procentas besinaudojančių Departamento teikiamomis e.paslaugomis, tačiau nei vienas neįvertino teikiamų e.paslaugų neigiamai (6 grafikas).

6 grafikas. Departamento teikiamų e.paslaugų vertinimas

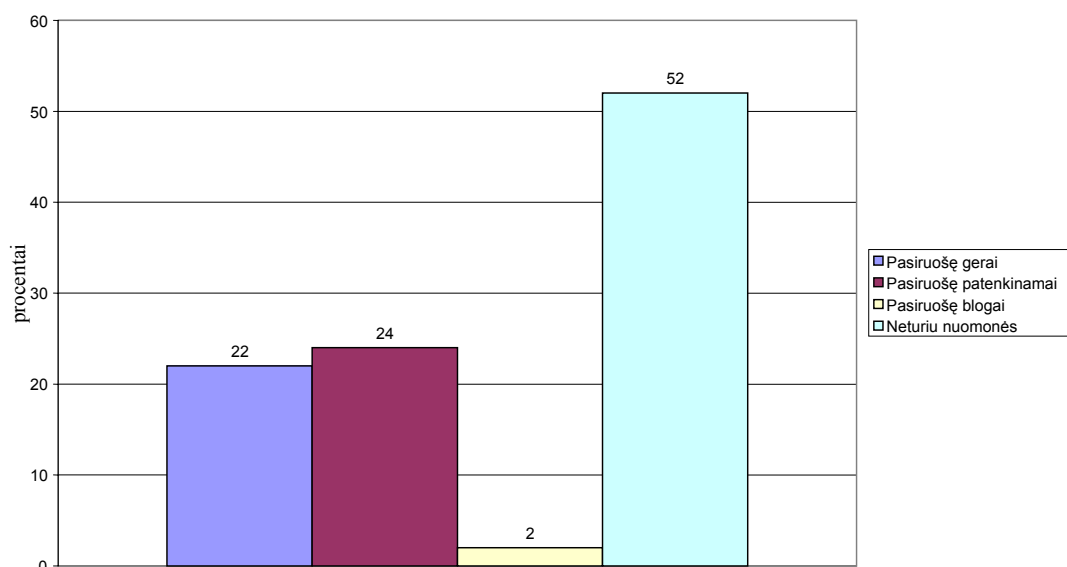
Teigiamos prognozės ir vertinant galimybę teikti statistinius duomenis internetu. Net 56 proc. respondentų vertina šią galimybę teigiamai, 44 proc. – daugiau teigiamai. Neigiamai vertinančių nėra (7 grafikas).

7 grafikas. Galimybės teikti statistinius duomenis internetu vertinimas

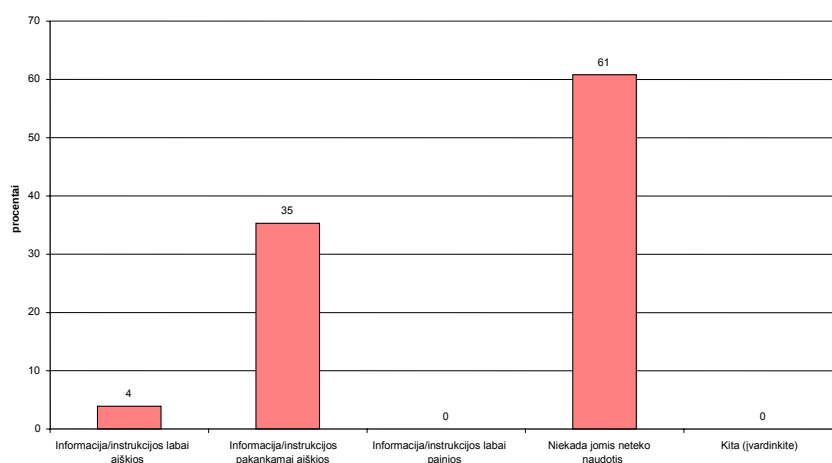
52 proc. atsakiusiųjų neturi nuomonės vertinant Statistikos departamento pasiruošimą teikti naują e.paslaugą – elektroninį statistinių duomenų surinkimą internetu (8 grafikas).

8 grafikas. Vertinimas pasiruošimo teikti naują e.paslaugą

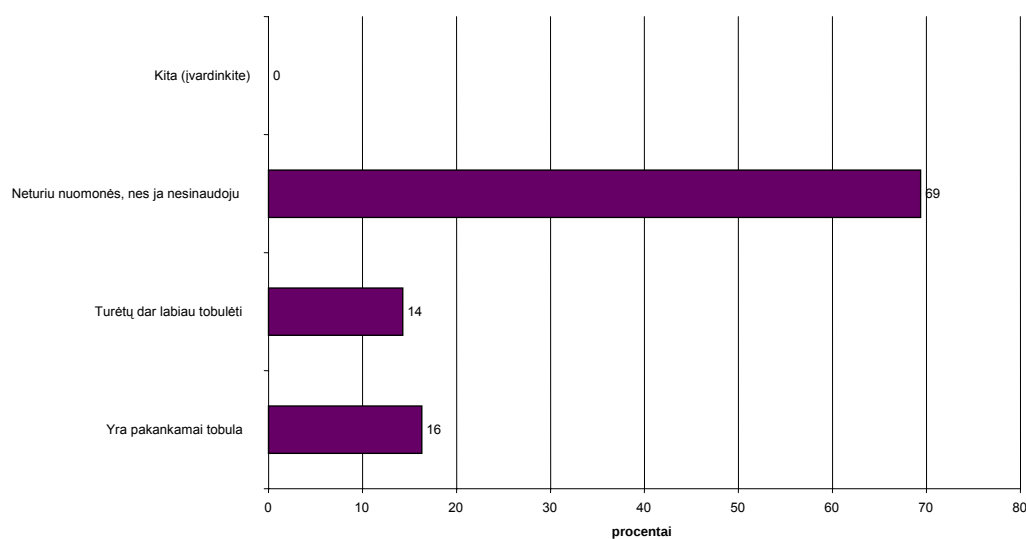
Naudojimosi instrukcijas, kaip pakankamai aiškias pasirinko 35 proc., 61 proc. neteko jomis naudotis (9 grafikas).

9 grafikas. Naudojimosi instrukcijų vertinimas

16 proc. mano jog statistinių ataskaitų el. surinkimo sistema yra pakankamai tobula, o 14 proc. mano kad galėtų dar labiau tobulėti. 59 proc. neturi nuomonės, nes niekada ja nesinaudojo (10 grafikas).

10 grafikas. Statistinių ataskaitų el. surinkimo sistema

Atsakymai pasiskirstė tik dviejose pozicijose klausimu dėl naujos e.paslaugos vertinimo atliekamam darbui. 24 proc. mano jog naujoji e.paslauga palengvina jų darbą. Kadangi likę respondentai nesinaudoja šia paslauga, tad 76 proc. pasirinko atsakymą – nesinaudoju ja.

Tačiau net 64 proc. atsakiusiųjų ateityje žada naudotis šia nauja e.paslauga. 32 proc. teigia, jog būtinai ja naudosis, ir 4 proc. dar neapsisprendę.

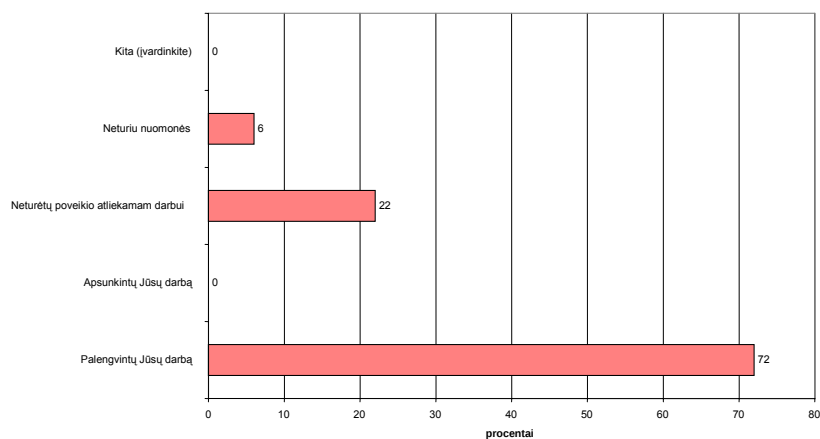
Statistinių ataskaitų teikimo vertinimas naudojant elektroninę statistinių ataskaitų surinkimo sistemą. Kaip matome didesnę daugumą respondentų (55 proc.) mano jog tai neturi įtakos duomenų kokybei (t.y. ji nekinta); 73 proc. mano jog mažėja klaidų tikimybė; 73 proc. mano jog didėja duomenų apsauga; ir 78 proc. mano jog mažėja našta respondentams (3 lentelė).

3 lentelė. Pasirinktų rodiklių vertinimas

	Mažėja	Nekinta	Didėja
Duomenų kokybė	0 %	55 %	45 %
Klaidų tikimybė	73 %	27 %	0 %
Duomenų apsauga	0 %	27 %	73 %
Našta respondentams	78 %	18 %	4 %

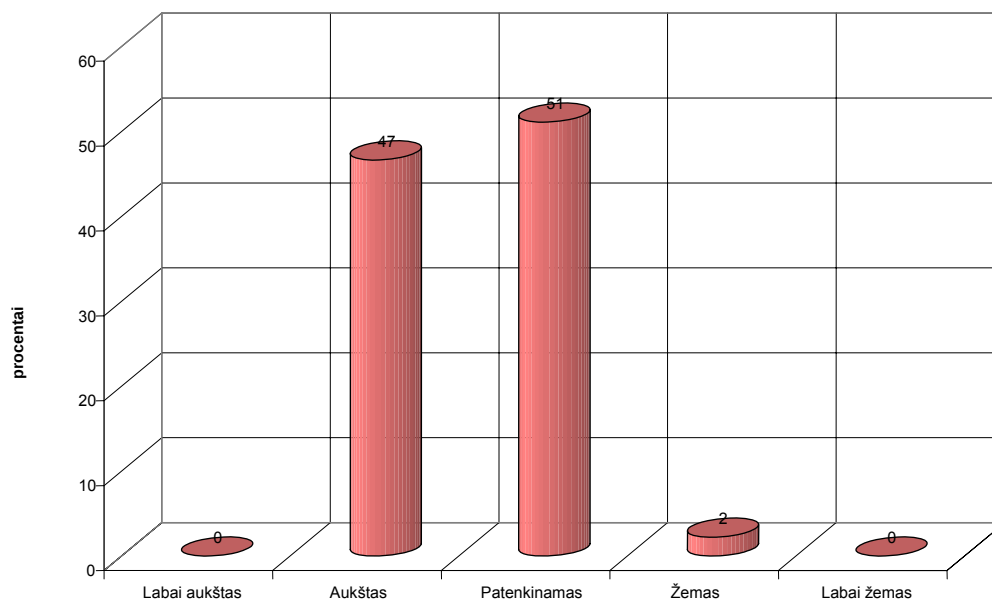
Į klausimą apie naujos automatizuotos sistemos sukūrimą, respondantai atsakė, kad 72 proc. palengvėtų darbas, 22 proc. neturėtų jokio poveikio atliekamam darbui, ir 6 proc. neturi nuomonės (11 grafikas).

11 grafikas. Automatizuotos statistinės sistemos vertinimas

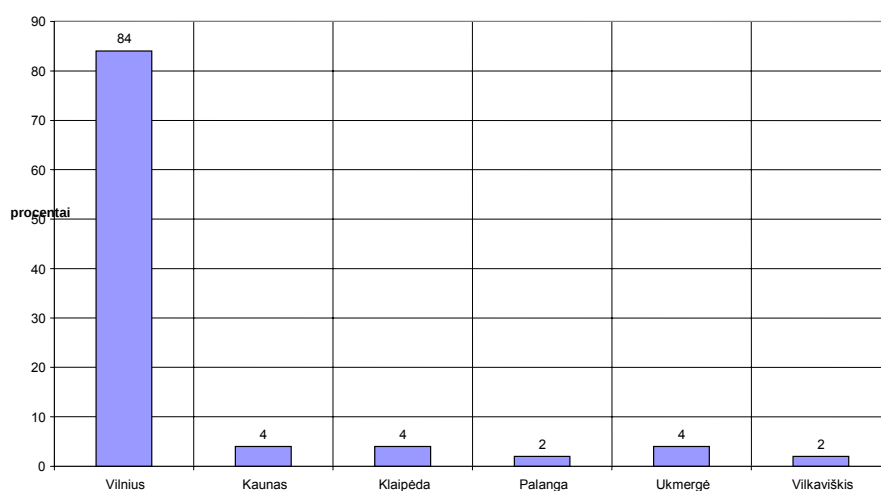
Paprašyti bendrai įvertinti Statistikos departamento teikiamas paslaugas, respondentai 51 proc. įvertino patenkinamai, 47 proc. mano, kad teikiamų e.paslaugų aukštas lygis, 2 proc. - žemas lygis (12 grafikas).

12 grafikas. Bendras e.paslaugų teikimo lygio Departamente vertinimas

Nors tyrimui tai neturi įtakos, tačiau paminėsiu, kad didžiausias procentas atsakiusių iš Vilniaus (13 grafikas).

13 grafikas. Miestas kuriame dirbate

Apibendrinami atlikto tyrimo rezultatus galime teigti, kad nors ir nedidelis procentas besinaudojančių Statistikos departamento teikiamomis e.paslaugomis, tačiau bendras šių paslaugų teikimo, naudojimosi ateityje, ar pageidavimo būtent esamos naujos e.paslaugos ateityje tobulinimo, vertinimas yra teigiamas.

Pasitvirtina šios iškeltos hipotezės dėl statistikos gamybos proceso:

- gerėja paslaugų kokybė;
- mažėja našta respondentams;
- mažėja klaidų skaičius naudojant elektronines ataskaitų formas;
- užtikrintas statistinių duomenų konfidencialumas;
- didėja statistinių duomenų apsauga.

Didžioji dalis tyrime dalyvavusiųjų mano, kad naujoji e.paslauga – elektroninis ataskaitų surinkimas internetu, neturi poveikio surenkamų statistinių duomenų kokybei. Tad ši hipotezė nepasitvirtino.

Nors apklausos metu didžioji dalis atsakiusiųjų mano, jog našta respondentams mažėja, tačiau įmonių buhalteriai pasisakantys spaudoje, visgi mano, jog atsirandantys nauji tyrimai bei renkami nauji statistiniai rodikliai, neleidžia mažinti naštos respondentams.

Galime teigti, kad pažangių informacinių technologijų teikiamos galimybės vertinamos daugiau teigiamai nei neigiamai.

Sekančiame skyriuje pateiksime palyginamąją Baltijos šalių analizę, ir remdamiesi ja bei nagrinėta medžiaga ir atlikto tyrimo rezultatais, pateiksime išvadas.

4. Ketvirtas skyrius LYGINAMOJI PASIRINKTŲ ŠALIŲ ANALIZĖ

Kad nustatytumėme statistikos tarnybose esamus pasiekimus teikiant e.paslaugas, bei pateiktumėme šių paslaugų teikimo privalumus ar trūkumus, palyginsime trijų Baltijos šalių: Lietuvos, Latvijos ir Estijos tarnybų veiklą diegiant e.paslaugas.

4.1. E.paslaugų diegimo modelis Estijos statistikos tarnyboje

Apžvelgsime Estijos statistikos tarnybos (toliau Estijos statistikos) pasiekimus diegiant e.paslaugas valstybinės statistikos srityje. Estijos statistikos pateiktoje 2003 m. veiklos ataskaitoje teigiama, jog tais metais pradėti duomenų proceso atnaujinimo darbai, ko pasekoje buvo sukurta eSTAT – duomenų rinkimo ir tikrinimo programa. Programos sukūrimo tikslas buvo supaprastinti statistinių ataskaitų pildymą ir pateikimą, o taip pat palengvinti Estijos statistikos darbuotojų darbą administruojant duomenų surinkimą, taip pat siekiant didesnio efektyvumo. 2004 m. veiklos ataskaitoje minima, jog jau 2004 m. vasarą buvo planuojama šią programą pateikti naudotis vartotojams. Tačiau Estijos statistikai nepavyko pasiekti šio tikslo, ir elektroninės formos toliau buvo pildomos popieriniuose variantuose. 2004 m. toliau vyko naujosios programos testavimo darbai. 2005 m. veiklos ataskaitoje teigiama, jog buvo siekiama įgyvendinti tikslus susijusius su informacinių technologijų taikymu, kad patobulinti elektroninio duomenų rinkimo procesą, bei teikti geresnes, kokybiškesnes paslaugas. Tik 2006 m. vasario 8 d. startavo naujas eSTAT kanalas (a web-based channel). eSTAT – tai interneto pagrindu sukurtas duomenų rinkimo kanalas ūkio subjektams, padėsiantis duomenų pateikimo procesą padaryti spartesniu, lengvesniu, pigesniu.

Paminėsime, kad oficialiosios statistikos gamybos procesas kaip ir kitose ES šalyse vyksta tuo pačiu principu (2 pav.):

2 pav. Oficialiosios statistikos gamybos procesas

Duomenų rinkimas apima ataskaitas, asmenines apklausas, administracinius įrašus. Duomenų platinimas apima viešąsias duomenų bazes, leidinius ir kitas publikacijas, atliktas paslaugas pagal užsakymą.

2006 m. naujuoju eSTAT kanalu buvo galima pateikti 21 skirtingą statistinę ataskaitą. Estijos tarnyba teigia, kad eSTAT, tai net 17 tūkst. potencialių ūkio subjektų duomenų teikėjų (kurie gali pateikti jau bent vieną ataskaitą šiuo naujuoju kanalu); galimybė pateikti 247 tūkst. statistinių ataskaitų. Kiekvienas besinaudojantis eSTAT užsiregistruoja šioje programoje ir turi priėjimą prie duomenų susijusių tik su jo darbu. Kaip greitai respondentai pereis prie eSTAT, nuo to priklausys ir naštos mažėjimas Estijos statistikai darbuotojams įvedinėjantiems statistinius duomenis. Nuo to, koks kiekis statistinių duomenų bus panaudojamas iš administracinių duomenų šaltinių, priklausys, kiek sumažės statistinių ataskaitų skaičius. Visos šios priemonės padėtų sumažinti našta ypač mažoms įmonėms, nes jos dažniausiai pakartotinai patenka į atrankinius tyrimus.

2005 m. duomenimis išorinių eSTAT registruotų vartotojų buvo 2086, 2006 m. - apie 5100. Iki 2006 m. balandžio 24 d. gauta 2360 ataskaitų per naują sistemą, iki 2006 m. gruodžio 31 d. skaičius maksimaliai potencialiai galimų – 219 tūkst., iš viso potencialiai galimų 247 tūkst. Nesunku pastebėti augimo tendencijas tiek didėjančio skaičiaus vartotojų, tiek teikiamų ataskaitų naudojantis naujos sistemos privalumais.

Duomenų teikėjai eSTAT pagalba gali:

- kaupti, tikrinti, saugoti ir taisyti ataskaitas;
- pristatyti ataskaitas greitai ir saugiai;
- matyti ir taisyti visas savo per šią sistemą pateiktas ataskaitas;
- matyti visus savo duomenis suvestus į sistemą iš ataskaitų pateiktų Estijos statistikai popieriniame variante;
- matyti apžvalgą kurias iš ataskaitų jie turės užpildyti ir pristatyti;
- pagrindinis vartotojas gali administruoti kitus vartotojus iš to paties ūkio subjekto.

Vidiniai vartotojai eSTAT pagalba gali:

- sekti ataskaitų srautus ir siųsti priminimus;
- registruoti susijungimą (*contacts*) su duomenų tiekėju (CRM funkcija);
- matyti laiką ir susijungimo (*contacts*) metu turinį duomenų tiekėjo (CRM funkcija);
- matyti ūkio subjekto, kuris gali siųsti ataskaitas per sistemą, kontaktinę informaciją;
- kaupti ataskaitas;
- matyti ir tikslinti ataskaitas užpildytas duomenų tiekėjų;
- administruoti išorinį pagrindinį vartotoją ir vidinį vartotoją;
- pridėti papildomai ataskaitų.

Remiantis šio projekto vadovo patirtimi, Estijos statistikos atstovai įvardijo šio projekto gerąsias puses:

- žymiai patogiau planuoti;
- centralizuotas duomenų rinkimas jau įrodė kokybišką klientų aptarnavimą;
- visos kylančios problemos yra išsprendžiamos;
- svarbiausia yra žmonės, ypač jų požiūris.

Estijos statistika ateityje yra numačiusia šias priemones susijusias su eSTAT sistema:

- planuojami darbo grupių susitikimai;
- tendencijos: eSTAT - priemonė duomenų rinkimui, priemonė respondentams, ataskaitų charakterizavimas ir kiti;

- esamos problemos, kurias reikia spręsti:
 - ✓ užtikrinti įsipareigojimus naujiems vartotojams;
 - ✓ didinti ataskaitų skaičių teikiamų per eSTAT sistemą;
 - ✓ kada ir kokiomis ataskaitomis papildomai papildyti sistemą ir kas tai darys;
 - ✓ ateities siekiai.

Apibendrinami galime teigti, kad Estijos statistika siekia savo įstaigos strategijoje numatytų tikslų ir įgyvendina uždavinius, modernių technologijų panaudojimo klausimais. Atitinka ir ES, ir nacionaliniame lygmenyje keliamus reikalavimus, bei informacinės visuomenės normas ir reikalavimus. Estijoje šia e.paslauga yra domimasi, ir kasmet besinaudojančių šia paslauga, kaip ir pačių teikiamų ataskaitų skaičius, didėja.

4.2. E.paslaugų diegimo modelis Latvijos statistikos tarnyboje

Latvijos statistikos tarnyboje (toliau Latvijos statistika) viena iš svarbių užduočių pastaraisiais metais, kaip ir kitų ES statistiką tvarkančių tarnybų, būti aktyviu ESS dalyviu, bei siekti atitikimo ES reikalavimams, vykdyti plėtrą, kad reaguoti ir atitikti augančius vartotojų poreikius 21 amžiuje, bei statistikai tapti kuo lankstesnei.

Statistinio duomenų rinkimo proceso tobulinimą Latvijos statistika įvardija kaip vieną iš būdų, kuris turėtų padėti, ne tik kiek įmanoma mažinti našta respondentams, bet ir siekiant gauti kokybišką informaciją. Kiti būdai, kurie turėtų užtikrinti statistinės informacijos kokybę, nedidelę jos paruošimo kainą ir mažinti našta respondentams, tai ir administracinių duomenų šaltinių panaudojimas. Kad pasiektų išskeltus tikslus, Latvijos statistika įsipareigojo naudoti pažangias informacines technologijas, būti veiksmingesne, teikiant informaciją vartotojams, gerinti darbą ir suprasti, ir išklausti partnerius bei respondentus.

Latvijos statistikoje statistinių duomenų rinkimas vyksta tokiu pat principu kaip ir kitose ES šalyse. Latvijos statistikos strategijos vienas iš planų, susijęs su e.paslaugų diegimu, taikant pažangias technologijas, ko pasekoje – mažės našta respondentams, mažės statistinės informacijos gamybos kaina, sutrumpės statistinių duomenų surinkimo laikas. Statistinių duomenų rinkimo sistemos reforma – statistinių duomenų teikimas online, šiuo metu tai vienas iš sprendimų, kurį Latvijos statistika gali pasiūlyti naštos respondentams mažinimo klausimu.

Latvijos statistikoje statistiniai duomenys surenkami popieriniame variante ir per kompiuterį talpinami į Integruotą statistinių duomenų valdymo sistemą (toliau ISDMS (Integrated Statistical Data Management System)), taip pat respondentai teikia duomenis paštu. Šios statistikos gamybos procedūros užima daug laiko sąnaudų ruošiant anketas, spausdinant, siunčiant paštu, registruojant užpildytas anketas, paruošiant priminimo laiškus ir juos išsiunčiant; iš surinktų anketų duomenų suvedimui į kompiuterinę sistemą, klaidų tikrinimo procedūros metu; turint omeny dar ir tai, kad tai atlieka beveik ¼ viso Latvijos statistikos biuro darbuotojų.

Kylančios problemos: pašto paslaugų brangumas, duomenų perspausdinimas iš popierinio varianto, gautų anketų tikrinimas ir analizė, pakankamai neefektyvi kontrolė ir sekimas, daug laiko ir resursų atimantis procesas.

Tad Latvijos statistikos atstovų sprendimas buvo toks, kad naujoji elektroninio duomenų rinkimo sistema turi būti integruota į ISDMS sistemą, ir respondentams suteikta galimybė teikti duomenis internetu. 2003 m. darbai susiję su e. ataskaitų diegimu buvo užbaigti, ir naujoji e.klausimynų sistema pradėjo veikti nuo 2004 m. 2004 m. pab. respondentai galėjo pateikti 28 statistines elektronines ataskaitas, ir daugiau kaip 1500 respondentų galėjo pasinaudoti šia galimybe. 2004 m. veiklos ataskaitoje minima, kad programa e.klausimynas kuria respondentai gali naudotis per Latvijos statistikos internetinį tinklą, veikė sėkmingai. Taip pat minima, kad ataskaitos dar priimamos ir paštu, faksu, ir elektroniniu paštu.

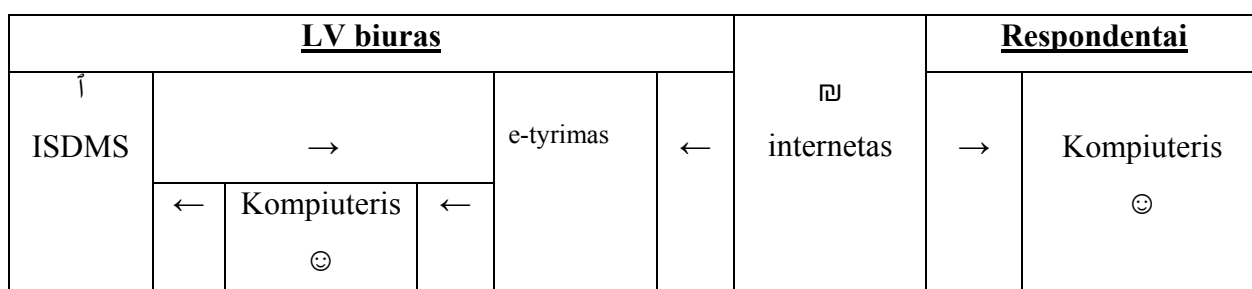
Elektroninio duomenų rinkimo pasiekimai:

- Proceso kontrolė ir valdymas praktiškai neįmanomas laikant duomenis tokiose laikmenose kaip diskelis ar CD; duomenų apsauga – tik naudojant kodus (ir Latvijos statistikos darbuotojai ir respondentai); ryšis – paprastas paštas.
- Proceso kontrolė ir valdymas įmanomi, bet žemo lygio, siunčiant duomenis el. paštu kaip priedus prie laiško, tokiose laikmenose duomenų apsauga – naudojant kodus (ir Latvijos statistikos darbuotojai ir respondentai); ryšys – siunčiant el. pašto sistema per internetą.
- Proceso kontrolė ir valdymas aukšto lygio laikant duomenis tokiose laikmenose kaip www; duomenų apsauga – www teikiama apsauga; ryšys – interneto jungtis naudojant personaliniams kompiuteriams specialiai pritaikytą įrangą.

Pagrindiniai reikalavimai elektroninio duomenų rinkimo (toliau EDR) sistemai:

- EDR sistema turi būti integruota į ISDMS sistemą;
- kompiuterinės anketų formos turi būti kiek įmanoma panašios į popierinius variantus, kad pagelbėti respondentams pereinant prie elektroninių duomenų rinkimo anketų;
- iš anksto stengtis sudominti respondentus pereiti nuo “popierinių formų” prie elektroninės duomenų surinkimo sistemos;
- visus procesus stengtis kiek įmanoma automatizuoti;
- tas pats dizainas turi būti taikomas tiek popierinėms tiek elektroninėms anketoms.

Latvijos statistika siūlo sprendimą, kaip gerinti oficialiosios statistikos gamybos procesą (3 pav.):

3 pav. Oficialiosios statistikos gamybos procesas

Latvijos statistikos atstovai išskyrė elektroninio duomenų rinkimo sistemos pranašumus, ir juos suskirstė sekančiai:

Respondentams:

- galimybė matyti, analizuoti, koreguoti pateiktus duomenis ankstesniais periodais;
- galimybė suvesti duomenis palaipsniui;
- galimybė tikrinimo procedūrų;
- nereikalingos pašto išlaidos.

Centriniam statistikos biurui:

- mažesnės pašto išlaidos;
- dingsta rankinis duomenų įvedimas;
- didėja duomenų kokybė, nes kontroliuoti pačius pirminius duomenis gali pats respondentas;
- patogī sistema, automatiškai išsiunčianti priminimus respondentams, ir suteikianti galimybę kelti atsakymų lygį (*response rate*).

Latvijos statistikos atstovai, įvertino elektroninio duomenų rinkimo sistemos teikiamus privalumus ir trūkumus, ir pateikė šias išvadas:

- nereikalingi specialūs apmokymai nei respondentams nei Latvijos statistikos Centrinio biuro darbuotojams, naudotis naująja sistema;
- šiuo metu ISDMS apdoroja net 67 verslo tyrimus;
- kartais respondentai nukenčia dėl nestabilaus ryšio kanalų ar interneto paslaugų tiekėjų darbo;
- yra apsauga nuo galimybės užpildyti tą pačią anketą (iš kelių darbo vietų kelis kartus arba tuo pačiu metu pildant tą pačią anketą) keliems respondentams.

Išnagrinėję Latvijos statistikos tarnyboje įdiegtos naujos e.paslaugos - ISDMS galimybes, ir remdamiesi šios šalies darbuotojų patirtimi šioje srityje, bei palyginę padėtį 2002 m. ir 2004 m., galime teigti, kad naujos e.paslaugos įdiegimas vartotojų buvo įvertintas teigiamai. Reikia paminėti, kad įgyvendinant statistines priemones, Latvijos statistika taip pat daug dėmesio skiria konfidencialumo, bei duomenų apsaugos užtikrinimui, taip pat svarbus klausimas išlieka ir žmogiškieji resursai, bei racionalus galimų resursų paskirstymas naujų galimų užduočių vykdymui, programų tobulinimui.

4.3. Palyginamoji Baltijos šalių analizė e.paslaugų diegimo srityje

Remdamiesi Baltijos šalių e.paslaugų diegimo proceso eigos apžvalga, tiek Lietuvoje atlikto tyrimo duomenimis, tiek Statistikos tarnybų interneto tinklapiuose, ir oficialiuose leidiniuose, straipsniuose skelbiama informacija, bei Europos Komisijos inicijuotų ir atliktų tyrimų apžvalgos analize, galime teigti, kad visose trijose Baltijos šalyse e.paslaugos yra sėkmingai diegiamos, išnaudojant informacinių technologijų teikiamas galimybes, komunikuojant su visais potencialiais vartotojais tiek prieš startuojant įvairioms naujovėms, tiek naudojimosi jomis eigoje. Visos pastangos dedamos tiek siekiant įgyvendinti ES keliamus reikalavimus, tiek nacionaliniame lygmenyje. Vienas iš pagrindinių tikslų diegiant naujas e.paslaugas statistikos srityje, siekimas kiek įmanoma daugiau sumažinti naštą tenkančią respondentams, tuo pačiu užtikrinti duomenų kokybę, trumpinti duomenų rinkimo ir apdorojimo laiką, bei siekti kuo aukštesnio lygio duomenų apsaugos ir konfidencialumo. Baltijos šalių palyginimas iliustruotas 4 lentelėje. Dėl informacijos stokos, nebuvo galimybės palyginti pasirinktų metų visų duomenų (lyginama pagal Statistikos departamento turimų metų duomenis).

4 lentelė. Baltijos šalių e.paslaugų plėtros etapų palyginimas

Šalis	Metai/ galimų pateikti online ataskaitų skaičius	Naudojama programa (pasiekama per statistikos tarnybos interneto tinklapi)	Metai/užsire- gistravusių respondentų skaičius	Privalumai
Estija	2002/* 2003/** 2004/** 2005/** 2006/21	eSTAT kanalas (a web-based channel)	2002/* 2003/** 2004/** 2005/2086 2006/5100	Patogus ataskaitų kaupimas, tikrinimas, saugojimas, taisymas, saugus ir greitas pristatymas, automatinis pildymo ir pristatymo sąrašas bei kalendorius, funkcija papildomo ataskaitų talpinimo, patogus planavimas, centralizuotas duomenų rinkimas ir kt.
Latvija	2002/* 2003/* 2004/28 2005/** 2006/**	e.klausimynas (e.questionnaire)	2002/* 2003/* 2004/>1500 2005/** 2006/**	Naštos respondentams mažinimas, aukšto lygio proceso kontrolė ir valdymas, geriau užtikrinta duomenų apsauga, taupomos pašto išlaidos, galimybė anketą koreguoti, tikrinimo procedūra ir kt.
Lietuva	2002/**** 3 2003/8 2004/16 2005/25 2006/35	www.e-formos.stat.gov.lt Statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistema	2002/ketvirtinę išbandė 50, kitą ketvirtinę 40, metinę 55 2003/700 2004/1120 2005/** 2006/3852	Mažesnė našta respondentams, automatinis užpildytos anketos tikrinimas, apsauga nuo pakartotino anketos pateikimo, pašto išlaidų taupymas, telefoninių skambučių skaičiaus mažėjimas (duomenų tikslinimui), laiko taupymas anketos pildymui, automatinis pakartotinas duomenų panaudojimas, perduodamų duomenų saugumo užtikrinimas ir kt.

* statistinių duomenų elektroninio surinkimo e.paslauga dar neveikė

** tikslų duomenų nėra

*** vyko naujos programos testavimo darbai, tad tikslų duomenų nėra

**** vyko naujos programos testavimo darbai

Aptariant 4 lentelėje pateiktą informaciją, matome, kad visose trijose šalyse darbai susiję su paslaugos tobulinimu teikiant statistinius duomenis statistikos tarnyboms, prasidėjo panašiu metu. Pereiti nuo įprastos statistinių duomenų popierinės ataskaitos formos rinkimo procedūros prie pilnai įdiegtos e.paslaugos šalims prireikė taip pat panašiai laiko. Tik Estijoje dėl nežinomų priežasčių kiek ilgiau užtruko naujos e.paslaugos testavimo darbai. Ir vis dėlto malonu pastebėti, kad Lietuva šioje srityje yra pirmaujanti šalis. Lentelėje atskirai neišskirti trūkumai, nes visos šalys mini, jog pagrindiniai, gal ne tiek trūkumai, kiek pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas pastoviam ryšiui su respondentais, ir respondentų ir statistikos tarnybų darbuotojų mokymui naudotis naujovėmis, galimų finansinių resursų racionalus panaudojimas modernizuojant e.paslaugas. Kiek matome iš 4 lentelėje pateiktos informacijos, beveik visos šalys įvardina tuos pačius privalumus, kurie turėtų ir toliau užtikrinti statistinės informacijos gamybos proceso patogumą ir greitumą.

Pasak Statistikos departamento atstovų, jie, siekdami „..racionalizuoti statistinę atskaitomybę ir atsižvelgdami į Europos Sąjungos Tarybos iniciatyvą mažinti administracinę naštą verslui, dirba keliomis pagrindinėmis kryptimis...“ [29, P. 68] tai ir atliekamų tyrimų

skaičiaus mažinimas, administracinių šaltinių duomenų panaudojimas, dedamos pastangos išvengti pasikartojančių rodiklių, ir duomenų surinkimo iš respondentų modernizavimas, diegiant naujas viešąsias paslaugas. Kalbėdami šiuo klausimu, Statistikos departamento atstovai pamini ir dar vieną naujovę, padėsiančią vertinant respondentams tenkančią našta, tai „Pakoreguotos ir iš naujo patvirtintos statistinių ataskaitų formos, jose pateiktas klausimas apie kiekvienai ataskaitai pildyti sugaištą laiką...“ [29, P. 68] Visi respondentai metų pabaigoje informuojami raštu apie tai, kokiuose tyrimuose jiems teks dalyvauti, taip pat jie raginami pasirinkti statistinių duomenų teikimą elektronine forma. Palyginimui 2006 m. į tyrimus patekė 44 694 ūkio subjektai, iš kurių pasinaudoti naująja statistinių duomenų teikimo galimybe iki birželio 1 d. pareiškė norą 4546 subjektai; kai tuo tarpu 2005 m. norinčių buvo 579, o 2006 m. sausio-gegužės mėn. skaičius siekė jau 2533. Kadangi viešoji paslauga – statistinių duomenų teikimas statistikos tarnyboms atitinka šios paslaugos perkėlimo į internetą trečiąją brandos lygį (pastaba – ši paslauga galima tik trečiuoju lygiu), tai pagrindinės užduotys lieka didinti elektroninių ataskaitų skaičių pasiekiant maksimumą; modernizuoti statistinių duomenų surinkimo programą; plačiau panaudoti administracinių šaltinių duomenis; ieškoti naujų būdų padėsiančių mažinti respondentų našta; užtikrinant dar didesnę surenkamų duomenų kokybę bei jų apsaugą.

Viena iš planuojamų naujovių – sukurti viešąją elektroninę paslaugą verslo subjektams. Statistikos departamento duomenimis „išankstiniais vertinimais, įmonės, nusprendusios pasinaudoti projekto rezultatais, galės sutaupyti apie 18,6 proc. viso statistinei atskaitomybei skiriamo laiko. ši programinė įranga galės būti pritaikyta darbuotojų darbo laiko ir darbo užmokesčio apskaitos žiniaraščiams, darbuotojų asmens byloms, atsargų apskaitos kortelėms, kurių duomenys būtini rengiant statistinės atskaitomybės duomenis, tvarkyti.“ [29, P. 70] Projektu siekiama mažinti atskaitomybės našta ir verslo įmonėms. Vienas iš statistinių ataskaitų surinkimo modernizavimo būdų būtų ir pilnai įdiegta elektroninio parašo funkcija, deja šia galimybe Lietuvoje valstybinės institucijos dar negali naudotis.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Lietuva įgyvendindama e-vyriausybės koncepciją, skiria didelį dėmesį projektams, kurie yra susiję su e.paslaugų teikimu internete.

2. Perėjimo procese nuo įprastų paslaugų prie e.paslaugų Statistikos departamentas atitinka informacinės visuomenės keliamus reikalavimus ir normas. E.paslauga - statistinių duomenų teikimas statistikos tarnyboms, atitinka e.paslaugų perkėlimo į internetą trečiąją brandos lygį.

3. E.paslaugų plėtra valstybinės statistikos srityje vyksta palaipsniui, pakankamai sklandžiai. Beveik visos ES šalys vykdo ES keliamus reikalavimus (išskyrus tuos atvejus, kai šalyse statistiniai duomenys renkami iš verslo subjektų, arba nacionalinės statistikos tarnybos statistinius duomenis automatiškai renka iš administracinių šaltinių. Taip yra Islandijoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje).

4. Išanalizavus tiek EK užsakymu atliktų tyrimų duomenis, tiek Baltijos šalių patirtį diegiant e.paslaugas statistikos srityje, matyti ryški teigiama tendencija naudotis šiomis e.paslaugomis. Kelių metų duomenys (daugiausiai lyginti 2002 m., 2004 m., 2006 m.) rodo didėjančius skaičius, iš ko galime spręsti, kad e.paslaugų diegimo procesas vyksta progresuojančiai.

5. Naštos respondentams mažinimas vienas iš svarbių uždavinių diegiant, ir modernizuojant e.paslaugas susijusias su statistinių duomenų rinkimu. Tai ir vienas iš prioritetų įvardintų visų ES šalių strategijose ir veiklų planuose, o taip pat nacionaliniuose ir tarptautiniuose dokumentuose reglamentuojančiuose statistikos sritį. Tačiau tiek atlikus tyrimą, tiek sprendžiant iš įmonių buhalterijų pasisakymų spaudoje, nedidelė dalis mano, kad vis tiek dar per daug laiko sugaištama pildant ir elektronines ataskaitas.

6. Modernizuota statistinių duomenų rinkimo ir statistinės informacijos platinimo sistema, į integruotą statistinių duomenų rinkimo, apdorojimo ir platinimo sistemą turėtų užtikrinti naštos respondentams mažinimą. Statistikos departamentas vykdo respondentų sugaištamo laiko ataskaitų pildymui apskaitą, kuri turėtų palengvinti darbą priimant sprendimus dėl išvengimo to paties rodiklio rinkimo, o taip pat ateityje naudojant vis daugiau statistinių duomenų iš administracinių šaltinių.

7. Nors naujos e.paslaugos ir deklaruoja pakankamai užtikrinančios duomenų apsaugą, tačiau atliktas tyrimas parodė, kad respondentai 100 proc. dar nėra užtikrinti surenkamų duomenų apsauga.

8. Naujų e.paslaugų atsiradimu deklaruojama, kad didėja surenkamų duomenų kokybė, tačiau atlikto tyrimo duomenys rodo, kad tik kiek mažiau nei pusė apklaustųjų mano, jog ji iš

tikrųjų didėja. Greičiausiai turės praeiti dar keletas metų, kad galėtume įvertinti duomenų kokybės padidėjimą. Tačiau tam manome bus reikalinga atlikti papildomus tyrimus šioje srityje.

9. Siekdamas, kad statistinė informacija būtų operatyvesnė, Statistikos departamentas 2006 m. pristatė naują - statistinių duomenų rengimas ir teikimas elektronine forma, naujai įkurtoje svetainėje e-formos.stat.gov.lt. Šis sprendimas pasiteisino, nes besiregistruojančių įmonių naudotis šia paslauga skaičius didėja. Taip pat atlikto tyrimo duomenys rodo, kad visi atsakiusieji žada ateityje naudotis šia e.paslauga.

10. Nagrinėdami šią temą pasigedome informacijos apie elektroninius archyvavimo būdus, kurie bus taikomi, archyvuojant elektroniniu būdu gaunamus statistinius duomenis. Taip pat ši procedūra nėra numatyta teisiniuose aktuose.

11. Reikėtų kuo operatyviau įgyvendinti planą dėl vieningos programos įdiegimo statistinių duomenų tiesioginiam teikimui tiesiai iš buhalterio kompiuterio į Statistikos departamento integruotą statistinių duomenų rinkimo, apdorojimo ir platinimo sistemą. Tačiau kol kas sunku pasakyti kokios gali kilti techninės kliūtys, ar pilnai bus užtikrinta duomenų apsauga ir konfidencialumas.

12. Siūlytume statistikos tarnybai aktyviau skatinti respondentus teikti statistines ataskaitas elektronine forma, nors respondentai ir turi pasirinkimo teisę, koku būdu teikti duomenis: popieriniame variante siunčiant paštu, faksu ar elektroniniu paštu ar pildant elektronines formas internete.

13. Per artimiausius metus sudaryti respondentams galimybę visas esamas statistines ataskaitas pildyti elektroninėje formoje.

14. Ieškoti būdų kaip techniškai greitai perkelti naujai atsirandančias ataskaitas į elektroninę formą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 29 d. nutarimas Nr. 307 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimo Nr. 1468 „Dėl elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ pakeitimo“//Valstybės žinios. 2006 03 31, Nr. 36-1284.
2. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. T-127 „Dėl valdžios elektroninių vartų funkcionavimo teikiant viešąsias elektronines paslaugas taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006 01 10, Nr. 3-90.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“//Valstybės žinios. 2005 11 26, Nr. 139-5019.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr.73-2649.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. Nr. 2115 nutarimas „Dėl Elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr.2-54.
6. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“//Valstybės žinios. 2002, Nr. 113-5029.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 08 10 nutarimas Nr. 984 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginis plano patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr.71-2534.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 02 28 nutarimas Nr. 229 „Dėl Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2001 Nr.20-652.
9. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų veiklos ataskaita, Vilnius, 2006, 4, 21, 22, 24, 27, 29, 31-32 p. ISSN 1648-7796.
10. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 metų veiklos ataskaita, Vilnius, 2005-07-20, 2,5, 18-21 p. ISSN 1648-7796.
11. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 metų veiklos ataskaita, Vilnius, 17-18, 34 p. ISSN 1648-7796.
12. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 metų veiklos ataskaita, Vilnius, 6-7, 17, 25, 38 p. ISSN 1648-7796.
13. Viešosios paslaugos. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės//<http://www.evaldzia.lt/govgate/organisationInfo.do?id=363>; prisijungimo laikas: 2006-11-20.

14. 1997 m. vasario 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 322/97 „Dėl Bendrijos statistikos“//<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/dd/01/01/31997R0322LT.pdf>; prisijungimo laikas: 2006-11-20.
15. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 808/2004 „Dėl informacinės visuomenės Bendrijos statistikos (tekstas svarbus EEE)“//<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0049:01:LT:HTML>; prisijungimo laikas: 2006-11-20.
16. 2002 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 2367/2002/EB „Dėl 2003-2007 m. Bendrijos statistikos programos (tekstas svarbus EEE)“//<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0001:01:LT:HTML>; prisijungimo laikas: 2006-11-20.
17. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės. Komisijos rekomendacija dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės//[http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas\(LT\).DOC](http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas(LT).DOC); prisijungimo laikas: 2006-06-31.
18. European Statistics Code of Practice//
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_DS_QUALITY/TAB47141301/VERSIONE_INGLESE_WEB.PDF; prisijungimo laikas: 2006-06-16.
19. R. Valkauskas. Statistika//Vilniaus vadybos kolegija, Vilnius, 2004, 17 p.
20. O. Gražytė-Molienė. Statistika I//Vilniaus verslo kolegija, Vilnius, 2004, 14 p.
21. Eurostat (Europos Bendrijos Statistikos Tarnyba)//
http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1090_30070682_1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
22. Europos statistikos sistema (ESS)//
http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1153_47169267_1153_47183518&_dad=portal&_schema=PORTAL; prisijungimo laikas: 2006-06-31.
23. Lietuvos Respublikos Seimas. Lapkričio 6 d. e-Vyriausybės darbo grupė pristatė Vyriausybės ir kitų vykdomosios valdžios institucijų tinklapių ir e-Vyriausybės koncepcijas//http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=747&p_d=6559; prisijungimo laikas: 2006-06-31.
24. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Pagrindiniai e-vyriausybės principai Europos Sąjungos šalyse (E-valdžia/Pranešimas/2000 09 10)//
http://www3.lrs.lt/pls/inter/ivpk_print.doc_view?key=163120; prisijungimo laikas: 2006-05-31.

25. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Elektroninių viešųjų paslaugų lygis Lietuvoje siekia 50 proc.//
<http://www.ivpk.lt/main-stat.php?cat=60&gr=1&sub=1&n=73>; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
26. Europa. Apie ES glaustai. 12 Europos pamokų. Žinių visuomenės link//http://europa.eu/abc/12lessons/index8_lt.htm; prisijungimo laikas: 2006-06-31.
27. Information society. eEurope 2005//<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l24226.htm>; prisijungimo laikas 2006-05-31.
28. Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Teisinė informacija. Planavimo dokumentai. Tarptautiniai dokumentai. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „eEurope 2005: Informacinė visuomenė visiems//
http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2002/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.pdf; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
29. Information society. eEurope 2002//<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l24226a.htm>; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
30. Industry. Information Society. Job Creation Measures. i2010: Information Society and the media working towards growth and jobs//
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11328.htm>; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
31. Employment and social policy. Review and the future of regional policy. A new start for the Lisbon Strategy (2005)//
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11325.htm>; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
32. Online availability of public services: how does Europe progress? Web based survey on electronic public services. Report of the fourth measurement October 2003 (January 2004)//
http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2005/doc/all_about/cgey4_measurement_final.pdf#search=%22e-gov%20availability%20online%22; prisijungimo laikas: 2006-07-20.
33. Online availability on public services: How is Europe progressing?, Web based survey on electronic public services. Report of the fifth measurement October 2004 (4 March 2005)//
http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2005/doc/all_about/online_availability_public_services_5th_measurement_fv4.PDF; prisijungimo laikas: 2006-05-31.
34. Online availability of public services: How is Europe progress? Web based survey on electronic public services. Report of the 6th measurement June 2006//
http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/benchmarking/online_availability_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2006-11-06.
35. Europos Komisija. Jūsų Europa. Verslo. Verslo plėtra. Rinkos informacija. Statistika//
http://ec.europa.eu/youreurope/nav/lt/business/development/market-info/statistics/index_lt.html;

prisijungimo laikas: 2006-07-20.

36. Statistinės ataskaitos – ir elektroniniu paštu, ir internetu//Apskaitos ir mokesčių apžvalga, Nr. 9 (147) 2006 rugsėjis, Vilnius.

37. Statistikos departamentas daug dėmesio skiria naštos respondentams mažinimui//Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, Nr. 40(424), 2006 m. spalio 23 d., Vilnius.

38. Įmonėms žadama palengvinti statistinės atskaitomybės našta, bet kol kas ataskaitos statistikams tebevargina buhalterius//Buhalterija, Nr. 29 (90), 2006 m. liepos 24 d.

39. Online Availability of Public Services in Lithuania//Baltic IT&T Review No 3 (42), 2006.

40. Bendrovės statistinius duomenis ateityje galės teikti elektroniniu būdu//

<http://www.delfi.lt/news/economy/ITbussines/article.php?id=9934538>; prisijungimo laikas: 2006-11-20.

41. Vikipedija. Laisvoji enciklopedija. Statistika//<http://lt.wikipedia.org/wiki/Statistika>; prisijungimo laikas: 2006-05-31.

42. 90 proc. viešųjų paslaugų iki 2008 metų bus perkelta į elektroninę erdvę//<http://www.delfi.lt/news/economy/ITbussines/article.php?id=9812367>; prisijungimo laikas: 2006-06-14.

43. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – LTU, 2003.

44. Central Statistical Bureau of Latvia Strategy 2003 – 2005//<http://old.csb.gov.lv/Satr/strategy.cfm>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

45. Central Statistical Bureau of Latvia. Annual Report 2002//<http://old.csb.gov.lv/Satr/Gada%20Paarskats%20en-2002.pdf>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

46. Central Statistical Bureau of Latvia. Annual Report 2004//<http://old.csb.gov.lv/Satr/gadaParsk04ENGL1.pdf>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

47. Eesti statistika. Strategy 2007//<http://www.stat.ee/140134>; prisijungimo laikas 2006-11-20.

48. 2003 Annual Report. Statistical Office of Estonia//http://www.stat.ee/files/aastaaruanne/aastaaruanne_2003.en.pdf; prisijungimo laikas 2006-11-20.

49. 2004 Annual Report. Statistical Office of Estonia//http://www.stat.ee/files/aastaaruanne/aastaaruanne_2004.en.pdf; prisijungimo laikas 2006-11-20.

50. 2005 Annual Report. Statistical Office of Estonia//http://www.stat.ee/files/aastaaruanne/aastaaruanne_2005.en.pdf; prisijungimo laikas 2006-11-20.

SANTRAUKA

Darbo pavadinimas: ES e.paslaugų plėtra valstybinės statistikos srityje.

Pagrindinės sąvokos: oficialioji statistika, statistiniai duomenys, statistinė informacija, statistiniai tyrimai, statistinių duomenų tvarkymas, statistinių duomenų konfidencialumas, respondentas, elektroninės statistinės ataskaitos, Europos statistika, statistikos institucija, Europos statistikos sistema (toliau – ESS), e-Valdžia, viešosios elektroninės paslaugos (e.Paslauga), portalas, internetas, institucijų viešosios, „Vieno langelio“ principas.

Darbe analizuojami ES e.paslaugų plėtros proceso valstybinės statistikos srityje etapai. Įvertinama, į verslą orientuotuose e-vyriausybės veiksmuose numatyto duomenų pateikimo elektroniniu būdu statistikos tarnyboms situacija, bei įgyvendinimo lygis. Atlikta ES šalių teikiančių e.paslaugas statistikos srityje analizė, tyrimas Lietuvoje, ir palyginamoji Baltijos šalių analizė.

Pirmame darbo skyriuje apibrėžiamos pagrindinės statistikos funkcijos ir uždaviniai, išskiriami pagrindiniai statistikos organizavimo bei veiklos principai, bei juos formuojantys veiksniai. Antrame darbo skyriuje aptariami e.paslaugų atsiradimą statistikos srityje lėmę veiksniai. Analizuojama medžiaga apie ES šalių praktiką teikiant e.paslaugas, bei įgyvendinant ES iškeltus uždavinius e.paslaugų teikimo srityje. Siekiant suvokti Lietuvos statistikos sistemos darbo organizavimo bei veiklos principus teikiant e.paslaugas, ir sužinoti vartotojų, besinaudojančių šiomis e.paslaugomis nuomonę, trečiame darbo skyriuje atliktas kokybinis tyrimas, bei apibendrinti atlikto tyrimo rezultatai. Taip pat atliktas Baltijos šalių palyginimas teikiant e.paslaugas valstybinės statistikos srityje. Remiantis nagrinėta medžiaga ir atliktų tyrimų duomenimis, pateiktas bendras ES e.paslaugų plėtros valstybinės statistikos srityje įvertinimas, numatomos tolimesnės e.paslaugų teikimo plėtros bei modernizavimo galimybės šioje srityje.

Pamatinė šio darbo išvada – e.paslaugos (duomenų teikimas statistikos tarnyboms) modernizavimas, panaudojant sparčiai kintančias modernias informacines technologijas, reikalingas tam, kad statistikos gamybos procesas taptų ne toks sudėtingas ir ilgas, taip pat kokybiškesnis, operatyvesnis ir saugesnis.

SUMMARY

The theme of the study: The EU e-services development process in the field of national statistics.

Term dictionary: official statistics, statistical data, statistical information, statistical surveys, statistical data administration, statistical data confidentiality, respondent, electronic statistical reports, European statistics, statistics institution, European Statistical System, e-government, e-governance, public electronic services, portal, internet, the public services of institutions, „the one window’s“ principle.

The stages of the EU e-services development process in the field of national statistics are analyzed in the study. The situation and the implementation stage of the submission of statistical data to statistical offices electronically, foreseen in the business oriented e-government acts, are estimated. The analysis of EU states which are submitting the e-services in the field of statistics was made, the survey in Lithuania, and the comparison analysis of the Baltic States in the same field were made.

The main statistics functions and tasks, including the main statistics organization and activity principles, and the factors forming them is described in the first chapter of the study. The determinant factors of the occurrence of the e-services in statistical area are discussed in the second chapter of the study. The material about the EU states practice and the EU raised tasks in delivering the e-services is analyzed.

In pursuance of a comprehend Lithuanian statistics system of work organization and activity principles in delivering the e-services, in order to know the users opinion, using these services, the qualitative survey was carried out. The achieved results of the survey are summarized in the third chapter of the study. Also the Baltic States comparison on submission of statistical data to statistical offices is introduced. With reference to the carried out surveys and the studied material, the common assessment on the EU e-services development in the field of national statistics is given. The future possibilities of the e-services development and modernization are foreseen in this area.

The general conclusion of the study – the modernization of the e-service’s (submission of statistical data to statistical offices) using the rapid changing possibilities of modern information technologies, is needed to improve the process of the statistics production, to make it more qualitative, expeditious and safe.

TERMINŲ ŽODYNAS:

Oficialioji statistika - valstybės ir vietos savivaldos institucijų ir įstaigų valstybės reikmėms skirtų statistinių duomenų apie ekonominius, demografinius procesus, socialinius veiksnius ir visuomeninius bei aplinkos pokyčius rinkimo, tvarkymo ir statistinės informacijos skelbimo pagal Oficialiosios statistikos darbų programą sistema. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Statistiniai duomenys - respondentų pateikti bei iš tvarkomųjų organizacinių dokumentų, registrų ir informacinių sistemų gauti duomenys statistinėms suvestinėms sudaryti. Statistinių duomenų apdorojimas - statistinių duomenų tikrinimas, sumavimas, grupavimas, klasifikavimas, statistinių lentelių ir grafikų rengimas. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Statistinė informacija - informacija, gauta apdorojus statistinius duomenis. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Statistiniai tyrimai - statistinių duomenų rinkimas, kaupimas, apdorojimas, analizė, statistinės informacijos rengimas ir teikimas. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Statistinių duomenų tvarkymas - statistinio tyrimo ataskaitų bei anketų, taisyklių joms pildyti rengimas, jų teikimas respondentams, rinkimas ir rengimas apdorojimui. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Statistinių duomenų konfidencialumas - gautų duomenų naudojimas tik statistikos reikmėms taip, kad nebūtų galima identifikuoti konkretaus respondento ir jo veiklos rezultatų. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Respondentas - fizinis ar juridinis asmuo bei juridinio asmens teisių neturinti įmonė, teikiantys ar privalantys teikti duomenis apie save statistiką tvarkančioms institucijoms ir įstaigoms. (Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo pakeitimo įstatymas, Žin., 1997, Nr.65-1542)

Elektroninės statistinės ataskaitos – statistinės ataskaitos, sukurtos tomis pačiomis priemonėmis kaip ir Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) deklaracijų formos. Rengiamos naudojantis nemokamai platinama programine įranga – ABBYY eFormFiller(.zip). (Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės tinklapis, <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1134>, prisijungimo laikas 2006-11-29)

Europos statistika – tai Bendrijos statistiniai duomenys, kaip apibrėžta 1997 m. vasario 17 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 322/97 dėl Bendrijos statistikos, kuriuos rengia ir platina nacionalinės statistikos institucijos ir Bendrijos statistikos institucija (Eurostatas) laikantis

Sutarties 285 straipsnio 2 dalies. (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės. Komisijos rekomendacija dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės [http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas\(LT\).DOC](http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas(LT).DOC) prisijungimo laikas 2006-06-31)

Statistikos institucija – tai nacionaliniai statistikos institutai (NSI) ir kitos statistikos įstaigos, atsakingos už Europos statistikos rengimą ir platinimą nacionaliniu lygiu, ir Eurostatas Bendrijos lygiu. (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės. Komisijos rekomendacija dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės [http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas\(LT\).DOC](http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas(LT).DOC) prisijungimo laikas 2006-06-31)

Europos statistikos sistema (toliau – ESS) – tai partnerystė, apimanti Eurostatą, nacionalinius statistikos institutus ir kitas nacionalines statistikos įstaigas, atsakingas kiekvienoje valstybėje narėje už Europos statistikos rengimą ir platinimą. (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės. Komisijos rekomendacija dėl nacionalinių ir Bendrijos statistikos institucijų nepriklausomumo, vientisumo ir atskaitomybės [http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas\(LT\).DOC](http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Komunikatas(LT).DOC) prisijungimo laikas 2006-06-31)

e-Valdžia - yra atsakymas į modernėjančios visuomenės poreikius – valstybės modernizavimo iššūkis. Tiek verslas, tiek ir piliečiai visame pasaulyje kelia vis didesnius kokybės reikalavimus savo aptarnavimui. Tai liečia ir viešąjį administravimą – žmonės nori analogiško aptarnavimo lygio iš valstybės, kaip ir iš verslo. (E-Valdžios koncepcijos trumapas aprašymas, 2001 03 19, <http://www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0035411.doc>, prisijungimo laikas 2006-11-29)

Viešosios elektroninės paslaugos - (toliau vadinama – e.Paslauga) – viešojo administravimo institucijų, įmonių ir įstaigų, teikiančių asmenims viešąsias paslaugas (toliau vadinama – e.Paslaugos teikėjas), fiziniams ar (ir) juridiniams asmenims teikiamos paslaugos, kai procedūros atliekamos fizinio ar (ir) juridinio asmens buvimo vietoje informacinių ir elektroninių ryšių technologijų priemonėmis. (Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. T-127 „Dėl valdžios elektroninių vartų funkcionavimo teikiant viešąsias elektronines paslaugas taisyklių patvirtinimo“, Žin., 2006 01 10, Nr. 3-90).

Portalas - (pasiekiamas adresais www.epaslaugos.lt, www.evaldzia.lt, www.govline.lt) – tai e.Paslaugų teikėjų tinklalapiuose teikiamų e.Paslaugų pateikimo sistema. Portalą

administruoja Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau vadinama – IVPK). (Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. T-127 „Dėl valdžios elektroninių vartų funkcionavimo teikiant viešąsias elektronines paslaugas taisyklių patvirtinimo“, Žin., 2006 01 10, Nr. 3-90).

Internetas – bendrąja prasme **internetas** (iš anglų *Interconnected Networks*, sutr. *Internet*) - tai kompiuterinis tinklas, jungiantis kelis tinklus, tačiau dabar **internetas**, visų pirma, suprantamas kaip tarptautinė, viešai prieinama tarpusavyje sujungtų kompiuterių visuma, naudojanti TCP/IP protokolą. Vartotojų požiūriu, *internetas* visų pirma reiškia pasaulinį tinklą (*WWW - World Wide Web*), elektroninio pašto, IRC ir naujienų grupių paslaugas (Vikipedija, Laisvoji enciklopedija, <http://lt.wikipedia.org/wiki/Internetas>, prisijungimo laikas 2006-11-29)

Institucijų viešosios paslaugos – terminas apima visą gyventojų ar verslo subjekto bendravimą (pvz., paklausimą ir atsakymą į paklausimą, įvairių dokumentų pildymą ir pateikimą, atsiskaitymus ir kita). (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 2115 „Dėl elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“, Žin., 2003 01 08, Nr. 2-54)

„Vieno langelio“ principas – fiziniams ir juridiniams asmenims nereikės rūpintis atliekamų viešojo administravimo procedūrų eiga, nes tai atliks valstybės informacinės sistemos, gyventojams ir verslo subjektams tiesiogiai nedalyvaujant. „Vieno langelio“ principo taikymas nereiškia, kad bus kuriamas centralizuotas valstybės informacinis centras. (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. Nr. 2115 nutarimas „Dėl Elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“, Žin., 2003, Nr.2-54)

TERM DICTIONARY:

Oficialioji statistika – official statistics

Statistiniai duomenys – statistical data

Statistinė informacija – statistical information

Statistiniai tyrimai – statistical surveys

Statistinių duomenų tvarkymas – statistical data administration

Statistinių duomenų konfidencialumas – statistical data confidentiality

Respondentas - respondent

Elektroninės statistinės ataskaitos – electronic statistical reports

Europos statistika – European statistics

Statistikos institucija – Statistics institution

Europos statistikos sistema (toliau – ESS) – European Statistical System

e.Valdžia – e-government, e-governance

Viešosios elektroninės paslaugos – public electronic services

Portalas – Portal

Internetas – Internet

Institucijų viešosios paslaugos – the public services of institutions

„Vieno langelio“ principas – „one window“ principle

PRIEDAI

1 priedas

Oficialiąją statistiką tvarkančios institucijos pagal statistikos sritis

2002 m.

	Demografinė statistika	Socialinės apsaugos statistika	Sveikatos statistika	Teisėsaugos statistika	Švietimo statistika	Kultūros ir sporto statistika	Žemės ūkio statistika	Aplinkosauga, miškininkystė	Transporto statistika	Darbo statistika	P pinigų ir finansų statistika	Energetikos statistika	Turizmo statistika	Mokesčių statistika
Statistikos departamentas														
Aplinkos ministerija														
Finansų ministerija														
Kultūros ministerija														
Socialinės apsaugos ir darbo m-j														
Susisiekimo ministerija														
Sveikatos apsaugos ministerija														
Švietimo ir mokslo ministerija														
Teisingumo ministerija														
Ūkio ministerija														
Vidaus reikalų ministerija														
Žemės ūkio ministerija														
Lietuvos bankas														
Generalinė prokuratūra														
Kūno kultūros ir sporto departamentas														

Šaltinis: Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 metų veiklos ataskaita, Vilnius, 7 p.

Oficialiąją statistiką tvarkančios institucijos pagal statistikos sritis

2003 m.

	Statistikos departamentas prie LRV	Aplinkos ministerija	Finansų ministerija (Muitinės departamentas)	Kultūros ministerija	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija („SODRA“, VDI)	Sveikatos apsaugos ministerija	Švietimo ir mokslo ministerija	Teisingumo ministerija	Ūkio ministerija	Vidaus reikalų ministerija	Žemės ūkio ministerija	Lietuvos bankas	Nacionalinė teismų administracija	Sporto departamentas prie LRV	Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV	Ryšių reguliavimo tarnyba prie LRV	Turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos
Gyventojai																	
Užimtumas ir darbo rinka																	
Darbas																	
Švietimas																	
Kultūra ir spauda																	
Sveikata ir sauga darbe																	
Socialinė apsauga																	
Teisėtvara																	
Žemės ūkis																	
Žuvininkystė																	
Aplinkosauga, miškininkystė																	
Statyba, būstas, investicijos																	
Užsienio prekyba																	
Paslaugos																	
Transportas																	
Ryšiai																	
Turizmas																	
Valstybės finansai, pinigai																	
Mokėjimų balansas																	
Energetika, materialiniai ištekliai																	
Sportas																	
Informacinės visuomenės plėtra, mokslas, inovacijos																	
Nacionalinės sąskaitos																	

Nuosavų išteklių statistika																	
Pramonė																	
Vidaus prekyba																	
Kainos																	
Verslo struktūros statistika																	
Trumpalaikė verslo statistika																	

Šaltinis: Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 metų veiklos ataskaita, Vilnius, 34 p.

Statistinių ataskaitų formos pagal statistikos sritis

Statistikos sritis	Statistinių ataskaitų skaičius, iš viso	iš jų				
		metinės	ketvirtinės	mėnesinės	pusmetinės	kito periodiškumo
Iš viso	186	95	28	47	3	13
Užimtumo	3	1	1	-	-	1
Darbo	5	1	1	-	-	3
Gyvenimo lygio	4	2	-	2	-	-
Socialinės apsaugos ir sveikatos	6	6	-	-	-	-
Švietimo ir kultūros	14	14	-	-	-	-
Statistinio ūkio subjektų registro tyrimai	2	1	-	-	-	1
Nefinansinių įmonių verslo struktūros	3	1	1	-	-	1
Verslo tendencijų tyrimai	5	-	-	4	-	1
Žemės ūkio ir aplinkosaugos	28	15	2	9	1	1
Pramonės	17	5	-	12	-	-
Energetikos ir materialinių išteklių	11	7	-	4	-	-
Statybos, gyvenamojo fondo ir investicijų	13	8	4	-	-	1
Vidaus prekybos	4	2	1	1	-	-
Transporto ir ryšių	28	12	7	7	-	2
Finansinių paslaugų	8	5	2	-	-	1
Kitų paslaugų ir turizmo	8	1	6	1	-	-
Mokslo, informacinių technologijų ir inovacijų	6	6	-	-	-	-
Kainų	18	6	3	7	2	-
Kiti statistiniai tyrimai	3	2	-	-	-	1

Šaltinis: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1136> , 2006 03 08 duomenys, prisijungimo laikas 2006-09-20

Statistinių ataskaitų formos pagal statistikos sritis

Statistikos sritis	Statistinių ataskaitų skaičius, iš viso	iš jų				
		metinės	ketvirtinės	mėnesinės	pusmetinės	kito periodiškumo
Iš viso	177	96	27	43	5	6
Užimtumo	2	1	1	-	-	-
Darbo	3	1	1	-	-	1
Gyvenimo lygio	4	2	-	2	-	-
Socialinės apsaugos ir sveikatos	6	6	-	-	-	-
Švietimo ir kultūros	12	12	-	-	-	-
Statistinio ūkio subjektų registro tyrimai	2	1	-	-	-	1
Nefinansinių įmonių verslo struktūros	2	1	1	-	-	-
Verslo tendencijų tyrimai	5	-	-	4	-	1
Žemės ūkio ir aplinkosaugos	28	19	2	5	1	1
Pramonės	17	5	-	12	-	-
Energetikos ir materialinių išteklių	11	7	-	4	-	-
Statybos, gyvenamojo fondo ir investicijų	12	8	3	-	1	-
Vidaus prekybos	3	1	1	1	-	-
Transporto ir ryšių	28	12	7	7	-	2
Finansinių paslaugų	7	5	2	-	-	-
Kitų paslaugų ir turizmo	8	1	6	1	-	-
Mokslo, informacinių	6	6	-	-	-	-

technologijų ir inovacijų						
Kainų	19	6	3	7	3	-
Kiti statistiniai tyrimai	2	2	-	-	-	-

Šaltinis: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1136> , 2006 11 30 duomenys, prisijungimo laikas 2006-12-12

ANKETA

Gerb. Respondente,

Mykolo Romerio universitete, Informatikos ir statistikos katedroje rašau magistro baigiamąjį darbą tema „ES e-paslaugų plėtra valstybinės statistikos srityje“. Tyrimo tikslas - išanalizuoti e-paslaugų valstybinės statistikos srityje esamą padėtį, identifikuoti problemas ir pateikti jų sprendimo būdus.

Jūsų nuomonė apie e-paslaugų teikimą valstybinės statistikos srityje būtų itin svarbi.

Jūs buvote pasirinktas atsitiktinai. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus naudojami tik moksliniais tikslais. Anonimiškumas garantuojamas, todėl tikimės atvirų atsakymų.

Jums tinkamiausią atsakymą pažymėkite varnele arba parašykite savo atsakymą ten, kur nurodyta. Atminkite, nėra nei teisingų nei klaidingų atsakymų, visi jie vienodai vertingi.

Pagarbiai

Jolita Galeckienė

1. Jūsų amžius

1. iki 25 ☐
2. 25-30 ☐
3. 30-35 ☐
4. 35-40 ☐
5. 40-45 ☐
6. 45-50 ☐
7. 50-55 ☐
8. 55 ir daugiau ☐

2. Jūsų išsilavinimas

1. Vidurinis ☐
2. Aukštesnysis ☐
3. Aukštasis (ne universitetinis) ☐
4. Aukštasis ☐

3. Įvardinkite veiklos sritį, kurioje dirbate:

4. Nurodykite miestą kuriame Jūs dirbate (įrašykite):

5. Išvardinkite, kokias statistines ataskaitas teikiate Statistikos departamentui prie LRV (toliau Departamentas) (galimi keli atsakymų variantai)?

1. Vienkartinę [_____]
2. Mėnesinę [_____]
3. Ketvirtinę [_____]
4. Pusmetinę [_____]
5. Metinę [_____]
6. Kita [_____]

6. Išvardinkite, kokia forma dažniausiai teikiate statistinius duomenis Departamentui ?

1. Popieriniame variante siunčiant statistines ataskaitas paštu [_____]
2. Popieriniame variante siunčiant statistines ataskaitas faksu [_____]
3. Siunčiant statistines ataskaitas elektroniniu paštu [_____]
4. Internetu (per statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistemą) [_____]
5. Kita (įvardinkite)

7. Kokiomis Departamento internetiniame tinklapyje teikiamomis e-paslaugomis Jūs naudojotės (galimi keli atsakymų variantai)?

1. Leidinių paieška [_____]
2. Statistinių ataskaitų formų parsisiuntimas ir pildymas [_____]
3. Statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistemą [_____]
4. Neteko naudotis jokiais e-paslaugomis [_____]
5. Kita (įvardinkite)

8. Kaip Jūs vertinate galimybę naudotis Departamento internetiniame tinklapyje teikiamomis e-paslaugomis?

1. Teigiamai [_____]
2. Daugiau teigiamai [_____]
3. Daugiau neigiamai [_____]
4. Neigiamai [_____]
5. Nesinaudoju šia galimybe [_____]
6. Neturiu nuomonės [_____]

9. Kaip Jūs vertinate galimybę teikti statistinius duomenis elektronine forma internetu?

1. Teigiamai [_____]
2. Daugiau teigiamai [_____]
3. Daugiau neigiamai [_____]
4. Neigiamai [_____]
5. Kita (įvardinkite)

10. Kaip Jūs vertinate Departamento pasiruošimą teikti e-paslaugą - statistinių ataskaitų elektroninis surinkimas internetu?

1. Pasiruošę gerai [_____]
2. Pasiruošę patenkinamai [_____]
3. Pasiruošę blogai [_____]
4. Neturiu nuomonės [_____]

11. Jūsų nuomonė, apie Departamento pateiktą informaciją/instrukcijas kaip naudotis statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistema?

1. Informacija/instrukcijos labai aiškios [_____]
2. Informacija/instrukcijos pakankamai aiškios [_____]
3. Informacija/instrukcijos labai painios [_____]
4. Niekada jomis neteko naudotis [_____]
5. Kita (įvardinkite)

12. Jūsų nuomone, statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistema:

1. Yra pakankamai tobula [_____]
2. Turėtų dar labiau tobulėti [_____]
3. Neturiu nuomonės, nes ją nesinaudoju [_____]
4. Kita (įvardinkite)

13. Jūsų nuomone, Departamente pradėjus veikti statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistemai (pažymėkite visus 4 punktus pagal pateiktus įvertinimus):

	Mažėja	Nekinta	Didėja
1. Duomenų kokybė			
2. Klaidų tikimybė			
3. Duomenų apsauga			
4. Našta respondentams			

14. Jums statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistema:

1. Palengvina Jūsų darbą [_____]
2. Apsunkina Jūsų darbą [_____]

3. Nesinaudoju ja [_____]
4. Kita (įvardinkite)

15. Ar žadate ateityje naudotis statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistema?

1. Taip būtinai [_____]
2. Greičiausiai taip [_____]
3. Greičiausiai ne [_____]
4. Žinoma ne [_____]
5. Sunku pasakyti [_____]

16. Jūsų nuomone, automatizuota statistinių duomenų surinkimo, apdorojimo ir platinimo sistema, kurios vienas iš ypatumų būtų - galimybė suderinti sistemą su naudojamomis verslo apskaitos sistemomis ir automatiškai perkelti duomenis, kaupiamus jose, į parengtas elektronines statistinių ataskaitų formas:

1. Palengvintų Jūsų darbą [_____]
2. Apsunkintų Jūsų darbą [_____]
3. Neturėtų poveikio atliekamam darbui [_____]
4. Neturiu nuomonės [_____]
5. Kita (įvardinkite)

17. Jūsų nuomone, bendras e-paslaugų teikimo lygis Departamente?

1. Labai aukštas [_____]
2. Aukštas [_____]
3. Patenkinamas [_____]
4. Žemas [_____]
5. Labai žemas [_____]

18. Jūsų pasiūlymai ir pageidavimai

.....

.....

.....

Dėkui už skirtą laiką ir bendradarbiavimą.